AKİS

FİATI : 1 LİRA
21 EYLÜL 1963

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

ZEKİ ERATAMAN KAÇTI

Hırsız Polis Oyunu

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...
Bütün ağrılara karşı
GRİPİN
itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır
BAŞ - DİŞ NEZLE GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler
GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser
GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz
GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz
GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususî ruhsatını haizdir
KİNİNLİ
GRİPİN

Sayı: 482 Cilt: XXVIII Yıl: 10

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoglu (İstanbul), Seyfi ör genel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Sinema : T. Kakınç — Fen: Daniyal Sriç — Tiyatro: Lûtfi Ay, Naciye Fevzi — Kitap : İlhami Soysal Spor: Vildan Âşir Savaşır

Resim
Ali Parmakerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Özdoğan Klişe Atölyesi

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 89 92

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
20.9.1963

Fiatı 1 lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Türkiyede bugün çok kimse zannetmektedir ki, bir yayın organı veya bir yazar madalyonun sadece bir yüzünü aksettirmelidir. C.H.P. li midir? "Eski Demokratlara, bütün düşüklere, kuyruklara, faşistlere ve komünistlere ölüm!" diye bağırman ve C.H.P. nin her icraatım her CEP. liyi göklere çıkarmalıdır.

27 Mayıs Devrimini mi tutmaktasınız? O hareketin mahkûm ettiklerinin sonuna kadar inletilmesi, azap içinde kıvrandırılması, hiç bir merhamet ve şefkat hissinin gösterilmemesi fikrini savunacaksınız ve Egeselin her marifetini ya Öveceksiniz, ya da en azından pas geçeceksiniz. Bu Devrimciler de bu haftaki AKİS'te bulacakları "Yaşlar yanmasın" yazısından hoşlanmayacaklardır.

Sol fikirlerden yana mısınız? Sıkı bir "Zavallı millet - Perişan memleket" edebiyatı yapacaksınız. O kadar ki bazen okuyucular bir yazınızı okuduklarında "Yahu, ben bu yazıyı bir defa daha okumuştum" diye düşüneceklerdir. Yahut, eğer sağ fikirleri benimsemişseniz İmam-Hatip Okullarının savunmasını yapacak, din ve imandan bahsedecek, "Komünist de, komünist!" diye tepineceksiniz. Böyle tipler AKİS'in bu haftaki başyazısı karşıcısında ateş püskürecekler, müştereken ona küfür yağdıracaklardır.

Hele, mezhebiniz ne olursa olsun, siyasi başarı şansınızı önce şu İsmet Paşa rejimini bir yere germekte görüyorsanız ve bunu temin için şeytanla-işbirliğine bile hazırsanız, "Hele bir onu elbirliğiyle haklayalım, ondan sonra ben ötekileri haklarım" diye düşünüyorsanız bu haftaki AKİS'in tüm havan sizi boğacak gibi olacaktır.

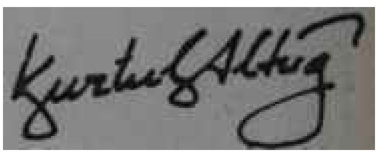
Eğer Türkiyenin rengi bembeyaz veya simsiyah olsaydı, her şeyin sadece bir iyi veya sadece bir kötü yanı bulunsaydı bu haftaki AKİS, herkes emin olabilir, o rengi taşırdı. Ama oluş halindeki Türkiyede bir yayın organının da, hiç bir kampı memnun etmemek pahasına da olsa durumu olduğu gibi, yani Sezarın hakkını Sezara vererek ve hakim renk griyse onu belirterek aksettirmesi lüzumlu bir görevdir.

Bunun zor bir görev olduğunu ve sadece fedakârlık değil, tahammül ve sabır, sağlam sinir ve serinkanlılık, iman ve güven de istediğini bilmiyor değiliz.

Ama on yıl boyunca bir tek gün ucuz kahramanlık peşinde koşmayan AKİS, bu yola şimdi mi sapacaktır ki?. AKİS'in kuvveti—ve çektiği düşmanlıkların sebebi-umumi efkârın istikametini almaktaki değil, umumi efkâra istikamet vermekteki başarısıdır.

Etrafınıza bakınız: Umumi efkârdaki hareket istikametinde ufaktan ufağa da olsa bir değişiklik hissetmiyor musunuz?

Saygılarımızla

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Konsorsiyum — Haftanın ortasında salı günü, Maliye Bakanı Ferit Melen yorgun, ama mütebessim ve memnun, Meclis kürsüsüne geldi. O sırada Başkan Nurettin Ok henüz gündeme geçmemişti ve Bakana söz vermiş bulunuyordu. Melen kürsüye gelirken, genç maliyeciler ellerinde dosyalar, gereken bilgiyi vermek için Bakanlarından işaret bekliyorlardı.

Maliye Bakanı Melen konuşuyor
İki kere iki dört eder

Melen elindeki kâğıttan konsorsiyumla ilgili bilgi verdi. Alınan yardım miktarım açıkladı. Melenin verdiği rakamlar şöyledir:

1963 programında 250 milyon dolarlık bir açığımız mevcuttur. Buna karşılık dış yardım olarak 252 milyon 650 bin dolarlık bir meblâğ temin edilmiştir. Bu miktarın 222 milyon 300 bin doları Konsorsiyuma iştirak eden devletlerle karşılıklı andlaşma sonucu sağlanmıştır ve andlaşmalar imzalanmıştır. Geri kalan 30 milyon 350 bin dolarlık kısımla ilgili andlaşmalar isa imza safhasındadır.

Melen bundan sonra Konsorsiyumun 5 Temmuz tarihli toplantısına temas etti ve üye devletlerin yardım miktarlarım arttıracaklarını bildirdi. Ardından da, müzakerelerden elde edilen sonuçları açıkladı.

Buna göre, A.B.D. ile 41 milyon dolarlık bir hibe yardım andlaşması yapılmış, 10 yılı ödemesiz devre olmak üzere, % 7,5 faizli 35 milyon dolarlık bir kredi temin edilmiştir.

Belçika Hükümeti ila de 1 milyon 600 bin dolarlık yardım andlaşması önümüzdeki günlerde imzalanacaktır. Fransa ile müzakereler henüz neticelenememiştir. Ancak 8 milyon 333 bin dolarlık hükümet kredisiyle 16 milyon 666 bin dolarlık bir ihracat garantisi kredisi prensip olarak karar altına alınmıştır. Almanyadan sağlanan 40 milyon dolarlık kredinin 11 milyon 500 bin dolarlık kısmı, 1963'de vadesi gelen eski borçlarımızın beş yıl süre ile ertelenmesi şeklinde karara bağlanmıştır. İngiltre ile 10 milyon 800 bin dolarlık iki safhalı bir kredi andlaşması imzalanmıştır. Avusturya ile de 900 bin dolarlık bir kredi andlaşması yapılmıştır. İtalya, 12 yıl vade ile ve % 6 faiz nispetinde 10 milyon dolar kredi verecektir. Hollanda ile 1 milyon 750 bin dolarlık nakdi kredi andlaşması imzalanmak üzeredir. Bu kredi 25 yıl vade ile verilecektir. İsveç, yatırım projelerinin finansmanında kullanılmak üzere %2 faizle 1 milyon dolarlık kredi vermeyi taahhüt etmiştir. Kanada ayni şartlarla 5 milyon dolarlık kredi vaadetmiş, Lüksemburga gelince, onunla da 100 bin dolarlık bir kredi için temaslara başlanmıştır.

Ayrıca, Milletlerarası Kalkınma Birliğinden 9 milyon dolarlık bir kredi ile, gene Milletlerarası Para Fonundan temin edilen 21 milyon 500 bin dolarlık kredinin 18,5 milyonu emrimize geçmiştir.

Bu yıl içinde Avrupa Para Fonundan 50 milyon dolar tahsil edilmiş ve kullanılmıştır.

Anlaşılıyor ki işler iyiye gitmektedir.

C.H.P. __ C.H.P. Yüksek Haysiyet Divanı bu haftanın başında salı günü saat 17'de toplandı. Divana Grup Haysiyet Divanı da katıldı. 18 kişilik heyet, partiden ihraç talebiyle kendilerine sevkedilen bazı milletvekillerinin durumunu gözden geçirdi.

Bu milletvekillerinden Kasım Gülek, geçirdiği kaza dolayısıyla savunmasını yapamıyacağını belirten ve bir - ay mehil talep eden bir rapor göndermiştir. Zonguldak milletvekili Kenan Esengin ise 8 sayfalık bir savunma yazmış ve bunda, kendisine isnat olunan suçların Mamak mahkemelerince suç olarak kabul edilmediğini belirtmiştir. Celâl Sungur ise savunmasını sözlü yapmağa karar verdiğini etrafına söylemektedir. Bunun sebebi, Sungurun kendisi hakkındaki ithamların kimler tarafından yapıldığını öğrenmek istemesidir.

Politikacılar — Bu hafta içinde az kalsın ikinci bir "Nuri Beşer Olayı" daha ortaya çıkacaktı. Olay şöyle cereyan etti: Adana milletvekili Melih Kemal Küçüktepepınar, Gümüşhane milletvekili Nurettin Özdemir, Ulus gazetesi muhabiri Cenap Çetinel ve İçişleri Bakanının Yaveri Yarbay Osman Ertürk Anadolu Kulübünün yemek salonunda, en dipteki bir masada oturmuş, keyifli keyifli konuşuyorlardı. Konu döndü dolaştı, Eratamanın kaçma olayına intikal etti. Bir ara dışarıya çıkan Melih Kemal Küçüktepepınar, kapıdan şöyle seslendi:

"— Erataman yakalanmış!"

Bu söz üzerine, başka bir masada oturmakta olan Hıfzırrahman Raşit Öymen ve Ahmet Ulus hemen Erataman olayının konuşulduğu masaya geldiler ve mesele hakkında malûmat istediler .Aslında Küçüktepepınann sözleri bir latifeden ibaretti. Bitişik masada oturmakta olan, Y.T.P. den müstafi Fethi Mahramlı, derhal elindeki bardağı masanın üzerine bırakarak, yakalanma haberi üzerine sevinç alâmetleri gösteren C.H.P. li milletvekillerine döndü ve sertçe:

"— Onun ne suçu vardı?" dedi.

Suale Küçüktepepınar şöyle cevap verdi:

"— Bu rejimin talihsizliği, birinizin Parlâmentoda bulunması, diğerinizin mahkûm olmasıdır. Kaçmasına seviniyor musun?"

Hava birden elektriklendi ve Cenap Çetinel kendi. kendine, fakat yüksek sesle:

"— Neredesin Selâhattin Babüroğlu!" diye söylendi -Babüroğlu, Nuri Beşere tokat atan adamdır -

Ne tesadüf! Birden kapının önünde, İller Bankası Genel Müdürü Babüroğlu göründü. Fethi Mahramlı yemeğini bitirmeden salonu terkederken, Babüroğlu meselenin ne olduğunu soruyordu...

Dünyadan Akisler

DOĞU-BATI — Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 18. dönem çalışmalarına başlaması, dünya politikasının ağırlık merkezini bir kere daha Atlantiğin öbür yakasına çekti. Bu çalışmalara katılmak üzere Amerikaya giden Sovyet Dışişleri Bakanı Gromiko, silâhsızlanma konusunda bir anlaşma zemini aramak için önce Dean Rusk'la görüşmeler yapacak, sonra da Başkan Kennedy ile konuşacak. Bilindiği gibi Gromiko bu yılın başlarında Kennedy ile Küba hakkında bir konuşma yapmış ve Başkana, Kübada Sovyet askerlerinin ve silâhlanma bulunmadığı yolunda teminat vermişti. Bu görüşmeden hemen sonra gerçek ortaya çıkınca Gromiko çok güç durumda kalmıştır. Sovyet Dışişleri Bakanının şimdi Kennedy ile yapacağı görüşmede bu konuda ne söyleyeceği, doğrusu, meraka değer.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 10 21 Eylül 1963 Sayı:482 Cilt : XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Ortak Pazar andlaşmasında Türk delegasyonu
Yelken kulaklara kar suyu kaçtı

Millet

Hırsından çıldıranlar

Türkiyenin Ortak Pazara girişinin, bir defa daha bugünkü sistem ve rejim düşmanlarını' nasıl birleştirdiğini geçtiğimiz hafta içinde bütün millet mutlaka görmüş ve anlamıştır. İktidar, hakikaten bir büyük başarı olan bu hadiseyi hiç de gereği kadar şaşaalı kutlamadığı halde, memlekete yayılan hava bunları deli etmeğe kâfi gelmiştir. İki büyük ve ciddi gazetede yazdıkları için ültra sol fikirlerinin çok taraftarı bulunduğunu sanan kriptolar, yazdıkları gazeteler büyük gazete olmadığı için isimleri solmuş cennette yer satıcısı sağcılar ve eski devir sevdalıları, berber traşı dinlemek istemeyenlerin berber dükkânlarında ellerine aldıkları dergilerin ulufe avcısı yazarları, ihtilal teşvikçisi iken dillerini yutmuş tatlısu kahramanları, bir ihtilâl sonrası toplumunun küçük küçük adacıkları üzerine çadır kurmuş bütün bu güruh anide birleşivermiştir.

Ne karşısında?

Müşterek tehlike karşısında..

Bu müşterek tehlike, işlerin İyiye gittiğinin. Ortak Pazar Andlaşmasının imzalanması Töreni vesilesiyle büyük, geniş ve kudretli kütlelerin gözleri önüne serilmiş olmasıdır. Efendim, neymiş o sokaklara asılan bayraklar! Efendim, neymiş o koskoca altı Dışişleri Bakanının birden Türkiyeye gelmesi! Efendim, neymiş o dış basında çıkan övücü, beğenen, Türkiyenin istikbaline güvenen makaleler! Pöh, Türkiye Ortak Pazara girmekle Avrupalı olmuş!. Peki İngiltere, Danimarka, İsveç ve Norveç o pazarda olmadıkları için artık Avrupalı sayılmayacaklar mıymış? Ne Olmuş, Ortak Pazara girmişsek? Üç malımız yunan rekabetinden kurtulmuş o kadar..

İşin daha da güldürücü bir tarafı, sağın ve solun, dünkü Menderescilerle bugünkü antiparlamenter sistem sevdalılarının bu müşterek kampanyasının la sesinin bir parti tarafından verilmiş olmasıdır: Türkiye İşçi Partisi!

Mamafih, bizim sağlı sollu üstadların hepsi, bu "Ortak Pazar Hırçınlığı"nda bir, ingilizin gerisinde kalmışlardır. Türkiye ve türklere karşı hisleri, düşünceleri ve düşmanlığı ziyadesiyle maruf İngiliz gazeteci Ortak Pazarın Konsev Başkanı Luns'un basın toplantısında kendini tutamamış ve evvela isterik hatunlar gibi kendi kendine söylenip durmuş, sonra da sualini misafir Hollanda Dışişleri Bakanına sormuştur:

"—Yani şimdi biz, Avrupa toprakları üzerinde mi bulunuyoruz?"

Nüktedan iri kıyım Hollanda Dışişleri Bakam cevabı yapıştırmakta hiç güçlük çekmemiştir:

"— Centilmene, iktisat ile coğrafyanın ayrı ayrı şeyler olduğunu hatırlatırım!"

Yanlış Ata Oynayanlar

Metin TOKER

Toplumların hayatındaki büyük hadiselerin çok kimse için bir fırsat yerine geçtiği herkesin bildiği bir gerçektir. Bu hadiselerden faydalanarak dünya kadar adam, bir tiyatro tabiriyle "ramp ışığı"na çıkar. Sonra, tabiatın ezeli kanunu olan "eleme" hükmünü yürütür ve ortada bir gerçek kıymet ifade edenler katar» lar, ötekiler karanlıkların içinde kaybolup giderler. Sadece şu son çeyrek asırda öyle kimseler isimleriyle gazete manşetlerini süslemişler, bütün konuşmaların konusunu teşkil etmişlerdir ki bugün hafızanızın bütün motörlerini çalıştırsanız onları hatırlayamazsınız bile..

27 Mayıs İhtilali, çok kimse için fırsat yerine geçen iki uç cereyana elverişli bir ortam yaratmıştın "Moda isimler" açlarda yeşerir. Bir takım kıymet hükümleriyle birlikte mevcut bir takım şöhretler de ortadan çekilince, dün onların gölgesinde üçüncü, dördüncü sırayı işgal edenler "günlerinin geldiği" inancı içinde sahneye fırlamışlar ve bu yarışta en becerikli olanlar"en önü işgal etmişlerdir. Bunların bir kısmı solma yolunu şimdiden tutmuştur. Biraz daha zaman geçince, eleğin delikleri üstünde kimin hâli oturmakta Olduğunu herkes görüp anlayacaktır. Ama, memleket şartlarının gidişine tamamUe hatalı teşhis koyarak o iki açan ucuz nimetleriyle sonuna kadar parlak kalabileceklerini sananlar ve nedretin avantajlarından faydalananlar yanlış ata oynadıklarını mutlaka sezeceklerdir.

"Mod isim" çıkaran iki uçtan biri, perişan olmuş, ezilmiş, yüreği dağlanmış, itilip sömürülen ve hakarete uğrayan bir zümreye tekrar ümit, cesaret, hatta hırs, kin ve intikam saatinin çaldırılabileceği düşüncesi gibi hisler aşılayan cereyan olmuştur. Bu cereyanın kahramanları belirmiştir. Bunlar önce yüreklerde, sonra omuzlarda taşınmıştır. Yazdıkları her yazı heyecanla okunmuş, her biri hakkında "Adam ne yazıyor, yahu!.." diye takdir çığlıkları yükseltilmiş, gazeteleri kapışılmış, önlerinde şöhret, kudret ve servet kapıları açılmıştır. Ama dalga gelmiş ve her dalga gibi geçmiştir. Şimdi o takım, yokuş aşağı son süratle inmektedir. Bu düşüş sırasında büsbütün sarıldıkları din, iman, ültra milliyetçilik gibi dallar kendilerine bir küçük fanatikler ekalliyetinden başka zümre sağlamamaktadır, kütleler kendi normal havalarını almıştır.

"Moda isim" çıkaran ikinci uç.komünizm endişesinden solun önüne yıllar yılı konmuş bulunan bütün manileri yıkarak 27 Mayısın getirdiği fikir söyleme serbestliği içinde o sahaya akan cereyan olmuştur. Önce milletin ve memleketin dertleri, meseleleri, banları bekleyen çözüm yolları sayılıp dökülmüş, tabii çok ilgi çekmiştir. Bunlar aslında bilinmeyen değil, bilinen ama üzerine uzun süre eğilinmemiş hususlardır. Cerahatin deşilmesi ve akıtılması iyi olmuş, umumi efkârın önüne Türkiyenin gerçek yüzünün konulması geniş fayda sağlamıştır. Bunları hayatlarında her gün hissedenler ilk defa olarak kâğıda, beyaz üzerine siyah yazılmış olarak gördüklerinde heyecanlanmışlar, içlenmişler, bağlanmışlardır. Bir yeni alemin keşfi ne kadar merak yaratırsa dünyanın her yerinde solun en basit, ilkel prensipleri, sloganları, tekerlemeleri sayılan sözler bizde o kadar rağbet görmüş, ilerilik, ilericilik mefhumları sol temayül ile bir ara aynı şey durumuna girmiştir. Bilhassa, 27 Mayıs gerçekleştirildikten sonra bir mistikten mahrum kalan genç dimağlar, olma halindeki şahsiyetler, yaşın verdiği ateşle dolu mizaçlar bu cereyanda kendilerine kahramanlar bulmuşlardır.

Sol bir toplum için faydalıdır, hatta elzemdir. Sol, bir arabayı ileriye iten motordur. Ama arabanın tamamı değildir ve araba lastikleri, freni, debreyyajı, karoseri, susu busu ile arabadır. Bizde, dünden bugüne solca olmuş kimselerdeki birkaç atımlık barut tükendiğinden o cereyanın şampiyonları şu anda iğnesi takılmış plağa dönmüşlerdir. Bunların bir kısmı kendilerini yenilemeyip daha şimdiden hep aynı şeyleri tekrarlamaktadırlar : Zenginler gayrımeşru surette paralanmışlardır, patronlar işçilerden fazla kazanmaktadırlar, bir üzüm yetiştiren köylünün kazancına bakın bir o üzümü ihraç eden tüccarınkine, devlet bazı fertleri zengin etmektedir, ticarette komisyon bir büyük dalaveredir, toplumu para babalan idare etmektedir. ağalar sultası vardır.

Sonra?

Sonra, takılmış plak aynı yerden yeniden başlamaktadır. Bunların içinde zeki olanlar bunu hissettiklerinden bir süredir tehlikeli sulara çıkmışa benzemekte ve bir klasik propagandanın temalarına el atmaktadırlar: Dünyada uğrunda ölünecek ne vatan vardır, ne memleket ve bayrak, ucuna bir bez parçası geçirilmiş sopadan ibarettir. Ordu bir koca müstehliktir. Harpler bir büyük sahtekarlıktır ve basanlar, bir takım ensesi kalınların bankalardaki, kasalardaki paralarım korumak için ölmektedirler. Ensesi kaimler bunu açıkça söyliyemediklerinden o sopa acundaki bez parçasını icat etmişlerdir. Türkiyede ise, yıllık kazancı yüzbin liranın altında olanların yaşama hakkı yoktur. Bunlar olsa olsa, "vatan için şehit" olma hakkına sahiptirler. Bu topraklar üzerinde niçin komünist propagandası serbest değildir?

Ama bu temalar da, yıldızının parlaklığı en azından donmuş olanları kurtarmayacak, onlar için her çırpınışta biraz daha batılan bir bataklık yerine geçecektir.

Niçin böyle oluyor? Çünkü Türkiyenin tabii cereyanı o iki uçtan hiç biri değildir de ondan... Çünkü o cereyana girme çabasında olan çok kimsenin gerçek sebebi, o cereyanın muvaffak olacak cereyan olduğu inancı ve onun nimet dağıtacak yarış atı olduğu zehabıdır. Her iki uçtan sivrilere sorunuz: "Biz kazanacağız!" diyecekler ve o cereyanın haricinde kalıp fikir söyleyenleri, doğru yolu gösterenleri akılsızlık, menfaatini bilmeme, fırsatı kaçırma ile suçlayacaklar, onlara acıyarak bakacaklardır.

Zaten böyle olmasaydı her uçta en akıl almaz isimler aynı bayrak altında hiç birleşirler miydi?

Hayır! Bu, Türkiyenin istikbali konusunda yanlış ata oynamanın yarattığı bir sosyal deformasyondur ve yavaş yavaş her, şey göstermektedir ki sular durulduk-ça toplumun normal akıntısı güç kazanmaktadır.

Her halde ingilizin acısı, bizim cennette yer satıcıları ile kriptoların müşterek acısından da beterdi.

Ne yapalım, Allah cümlesine tahammül ihsan buyursun!.

Zabıta

Çekirge II

(Kapaktaki oyun)

Haftanın başında Salı günü Emniyet Genel Müdürü, T. B. M. M. nin mermer merdivenlerini çıkarken son derece sıkıntılıydı. Ahmet Demir, ağır ağır merdivenleri çıktı, sonra birden hızlanarak, koridorlara açılan geniş ve ferah salonu geçti. İlkin, Koalisyon tü, hem de içeriye haber saldı. Bir kaç saniye sonra Bekata heyecanlı, sıkıntın, endişeli, fakat gülümsemeğe çalışır bir şekilde dışarı koştu. Kapıda Demirin koluna girerken gazeteciler yolunu kestiler ve sordular:

"— Yeni haber mi var?"

Bekata, Ahmet Demiri işaret ederek:

"— Emniyet Genel Müdürü şimdi geldi. Malûmat onda. Sizi aydınlatacağım" dedi.

Hakikaten, İçişleri Bakam Bekata ertesi gün, Bakanlığın kütüphanesinde yaptığı bir basın toplantısı ile "Firari Hükümlü Zeki Eratarnan Olayı" nı aydınlığa kavuşturdu.

Bakanından, bu tip firar olaylarına ne şekilde mâni olunacağı sık sık soruldu. Bekata ise bu suallere toptan cevap verdi:

"— Meseleyi Bakanlar Kutuluna götürecek, bir çare arayacağım..."

Bir firarın hikâyesi

Geçtiğimiz hafta cuma geccyansmı 10 dakika geçe Edirnenin, Karabayır köyünde şoseden beş adam ayrıldı. Adamlar hızlı adımlarla yunan hududuna doğru yürümeğe başladılar. Orta boylu, saçları dökük, hafif kambur ve gri pardesülüsünün heyecandan ne redeyse dizlerinin bağı çözülecekti. Zifiri karanlıkta ilerlerken, yanındaki arkadaşlarına mütemadiyen, yunan hududuna gelip gelmediklerini soruyorda Nihayet hudutla Karabayırı birleştiren kilometreler eridi ve takvimlerin 14 Eylül 1963'ü gösterdiği sırada gece saat 1 sularında Türkiyeden bir müebbet mahkûm, elini kolunu sal laya sallaya çıktı.

İçişleri Bakanı Bekata Eratamanın firarını açıklıyor
Ziyadesiyle nüktedan bir zat!

Koridoruna koştu. Polislere mahsus bir tavırla, "çaktırmadan" İçişleri Bakanı Bekatayı araştırdı. Sonra Meclis toplantı salonunun önünde bir an durakladı. Kapılardan -birinin önünde Afyonun bağımsız milletvekili Halûk Nurbaki ile karşılaştı. Nur baki sordu:

"— Yakaladınız mı?"

Emniyet Genel Müdürü evvelâ sesini çıkarmadı, sonra etrafına seri nazarlar atfederek ve gene renk vermemeğe çalışarak:

"— Maalesef..." diye cevap verdi.

Bu sırada İçişleri Bakanı Bekata Senato toplantı salonunda müzakereleri takip etmekteydi. Ahmet Demir Senato kapısından hem kendisi gözük-

Çarşamba günü saat 10'da gazeteciler basın toplantısına bazı şeyler bilerek gittiler. Zira o gün çıkan gazeteler manşetlerinde, Yassıadada idama mahkûm olan, fakat cezası M. B. K. nin bir atıfeti neticesi müebbet hapse çevriden Zeki Eratamanın Yunanistana iltica ettiği haberini yayınlıyorlardı.

Bekata, İçişleri Bakanlığı Kütüphanesindeki uzun masanın etrafını çevreleyen gazetecilere bir parça bitkin, daha çok üzüntülü bir şekilde, kaçış olayının içyüzünü açıkladı. Emniyet Genel Müdürü Ahmet Demirin ise keyfi hiç yerinde değildi. Bekata evvelâ bir yazılı metin okudu, sonra gazetecilerin suallerine cevap verdi içişleri

Yurt dışına çıkan müebbet mahkûm, on yıllık D.P. iktidarının ziyadesiyle meşhur Tekirdağ milletvekili Zeki Erataman idi. Erataman, günlerce evvelden plânladığı firarım, kendisini bekliyen jandarmanın vazifesini suis timal etmesi neticesi büyük bir rahatlıkla gerçekleştirdi ve bir süre önce yurt dışına kaçan Yassıada mahkûmlarından Reşat Akşemsettinoğlu gibi, komşumuz Yunanistana sağındı!

Kulağa Küpe..

Pırrr..

Herkes Zeki Eratamanı, adeta gözler önünde kaçırtanlara kızıyor ama, ne var bunda kusacak?

İşte ortada ne af, ne maf gürültüleri mevcutken kafesin kapısından huşlar bir bir çıkartılıp uçurulacak-

Ondan sonra, sen sağ ben selamet!

Zeki Erataman kaçma planlarını ilk, Kayseri Cezaevinde kurmaya başladı. Kaçmaya niyetini gizlemiyor, bunun kolay olduğunu söylüyordu. Kaçacağını da bildiriyordu. Eski Tekirdağ milletvekili Kayseri Cezaevinde, bahçede bir görev aldı. Bu, kendisini firara yaklaştıran bir adımdı. Fakat arkadaşları, böyle bir münasebetsizliğin bütün bir mahkûm kütlesini nasıl tedirgin edeceğini bildiklerinden savcıyı münasip şekilde durumdan haberdar ettiler ve Zeki Eratamanın statüsü değiştirildi. Bahçeden içeriye alındı. Bir yandan kendi arkadaşları, bir yandan İdareciler firar tasarlayan Eratamana göz kulak oluyorlardı.

Mahkûm Erataman, koroner kifayetsizliği ile şekerli diyabet ve romatizmadan mustaripti. Hükümetin Yassıada mahkumlarına gösterdiği olağanüstü kolaylıklardan faydalanılarak hastalıklarının cezaevinde veya cezaevi revirinde tedavisi mümkünken, bu yaz başında, kendi isteği üzerine Ankara Numune Hastahanesine nakledildi. Zeki Erataman, bu nakilden sonra fiilî firar hazırlıklarına başladı. Hatta bu arada durumundan şüphelenen bazı şahıslar. Eratamanın kaçacağını ilgililere ihbar dahi ettiler. Reşat Akşemsettlnoğlunun kaçmış olmasına rağmen derin bir gaflet uykusu içinde bulunan ilgililer, bu ihbarların hiç birine itibar etmediler..

Zeki Erataman, Ankara Nümuna Hastahanesinde hazırladığı plânı uygulamaya girişti ve önce kendisini Sul tanahmet Cezaevine naklettirdi. Sonra da 23 Temmuz 1903'de, yani firarından tam 50 gün önce, Haydarpaşa Numune Hastahanesi Nöroşirurji kliniğine geçti ve orada plânının tatbiki İçin Haydarpaşa Numune Hastahanesinde çalışmalara başladı. Plânın tatbikinde kendisine yirmiiki yaşındaki mühendis öğrencisi oğlu Türkây Erataman ile Uzunköprüde kunduracı olari ve D.P. devrinde Eratamandan büyük faydalar sağlıyan Hüsamettin Çakmak yardımcı oluyorlardı.

Erataman, hastahane personelinin ve nöbetçilerin itimadını kazanmak için elinden ne gelirse yapıyordu. Doktor olması da İşlerini kolaylaştırıyordu. Haydarpaşa Numune Hastahanesi doktorları ve personeli nihayet bir meslektaşları olan Eratamana saygı gösteriyorlardı. Kaçarken şüpheyi çekmemek ve zaman kazanmak için Numune Hastahanesinde kaldığı 50 gün zarfında geceleri sık sık odasının kapısını kilitleyip ışığı yakarak içerde oturuyordu ve gene zaman zaman pijamasının üstüne pardesüsünü ve ayağına da ayakkabılarını geçirerek koridorlarda ve bahçede dolaşıyordu. Odanın kapısını niçin kilitlediğini soranlara da "İçeride çamaşır degiştirdiğini, çok çekingen bir tabiata sahip olduğu için kapıyı kilitlediğini" söylüyordu.

Zeki Erataman
Atı alan Meriçi geçti

Kısa zamanda personelin ve görevli jandarmanın güvenini kazanan Zeki Eratamandan şüphelenmek kimsenin aklına gelmiyordu. Kimse şüphelenmiyordu ama. Zeki Eratamanın firar hazırlıkları aynı hastahanede yatan bir hastayı ziyarete gelen dikkatli bir şahsın gözünden kaçmamıştı. Bu dikkatli adam, hastahane personelini ikaz etti ve Eratamanın buradan kaçabileceğini söyledi Ama hastahane personeli sabık Tekirdağ Milletvekilini o kadar saf bir adam olarak tanıyordu ki, kaçmayı becerebileceğini bir tünü aklına getirmiyordu. Bu yüzden, yapılan ikaz kulak arkasına atıldı.

Dolaplar dönüyor...

Zeki Erataman bir yandan hastahane içinde faaliyette bulunurken, bir yandan da ailesi Eratamana ait evlerin bir kısmını satarak paraya çeviriyor ve müebbet mahkûmun yurt dışında ikametini temin edecek meblağı dışarıya çıkarıyordu.

Eratamanın bütün hazırlıkları 13 Temmuz Cuma günü öğleden sonra bitmişti. Paralar yurt dışına çıkarılmış, kendisini bekliyen Jandarma eri Mustafa Akay tamamen elde edilmişti. Jandarma erine Erataman altın bir kol saati hediye etmiş ve arada sırada da, küçümsenmiyecek bahşişler vermişti. Ayrıca, saf bir Anadolu çocuğu olan Mustafa Akaya, kendisinin haksız olarak hapiste tutulduğu, memlekete büyük hizmetler yaptığı şeklinde telkinlerde bulunmayı da ihmal etmemişti. Mustafa Akay bu haksız yere ceza çeken cömert, iyi kalbli doktora iyiden iyiye bağlanmış, sonradan başına gelecek belâyı düşünmeden muhafazasına memur olduğu adamın âdeta bir emireri haline gelmişti.

Bir Hadise

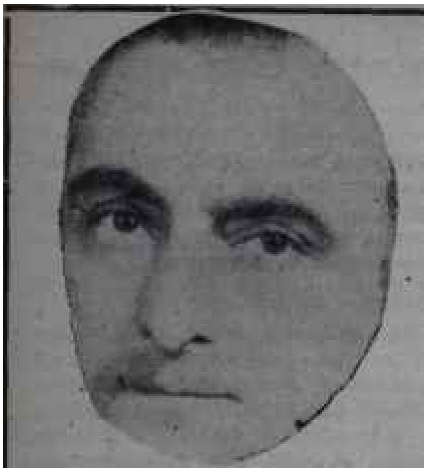
Geçenlerde Lâlelideki Hasan Paşa fırınının ününde bir askeri jeep durdu. İçinden hürmetkar bir assubayın refakatinde şişman, abullabut biri indi ve börekçinin kapısından içeriye teklifsiz adımlarla doldu Gayet neşeli bir şekilde siparişini verdi. O *sırada orada bulunan bir eski gazeteci dikkatini çekmiş olacak ki, seslendi :*

"— Ne o eski kaymakamı karşınızda görünce şaşırdınız değil mi?" Fırın sahibi şaşkın şaşkın bakarken gazeteci cevap verdi:

"— Biz sizi eski Fatih Kaymakamı değil de, eski Meclis Başkanvekili ve Yassıada hükümlüsü olarak tanırız. Şaşkınlığımız bunun için."

Şişman adam sesini çıkarmadı ve böreklerini alıp dışarı çıktu Adamın adını mı merak ettiniz ? Söyliyelim : Agâh Erozan.

Doğrusu böyle başa böyle traş çoook bile..

Acaba, kızaran bir yüz olmuş mudur ?

Bu hafta, Kayseride müebbet hapis cezasını çekmekte olan eski devrisi başlıca simalarından Samet Ağaoğluna bir davetiye gitti.

Eski devrin nasıl bir devir olduğu, siyaset ve ahlâk telakkilerinin neler bulunduğu bugün çok kimsenin hafızasından silinmiştir. Bu, İhtilalin nedenlerini de unutturmuştur. Gerçi zaman zaman, bir "Kromit Davası" gibi her hangi bir devir için ebedi leke teşkil edecek gizli ortaklıklı noter mukaveleli, sahte beyanlı, açık ifşaatlı iddianamelerle mahkeme önüne gelen hadiseler kapalı gözleri aralamaktadır ama gene de yaşanan anın meseleleri, canlılığı maziye bakışı güçleştirmektedir.

Samet Ağaoğluna giden davetiye ibretle okunmaya layıktır. İbretle okunmalıdır ki Meclis kürsülerinde satılan "Onların alınları açık» Onlar hesaplarını şerefle verdiler.." tafrasının gerçek içyüzü bir defa daha ve herkesçe görülsün, anlaşılsın, üzerinde durulup düşünülsün.

İşte, Turgutlu ilçesinde halk tarafından kurulan bir şirketin 19 Eylülde işletmeye açılacak Konserve Fabrikasının açılış töreni dolayısıyla Samet Ağaoğluna şirket idarecilerinin gönderdikleri mektup:

"Şirketimizin konserve tesisleri 19 Eylül 1963 Perşembe günü açılacağından sizi açılış törenine davet ediyoruz. Mümkün olsa da törende bulunabileceğiniz kadar sizi serbest bıraksalar. Serbest bıraksalar da Turgutluya kadar gelip görseniz. AP. li, YTP- li, CHP. li ve diğer partili vatandaşlar nasıl elele vererek kollektif bir çalışma örneği göstermişlerdir.

Hatırlarsınız Turgutlu'da 1954 yılında kurulan Turgutlu Konservecilik T.A.Ş. makina ithali için Manisa Milletvekili ve o zamanki iktidarın nüfuzlu Bakanlarından olmanız dolayısiyle döviz tahsis edilmesi için size müracaat etmiş, siz de şirketi kuranların çoğunun muhalefete mensup kimseler olması yüzünden şirketin bu talebini yerine getirmiştiniz. Dahası var, hisselerin bir kısmı kendi partinize mensup kimselere devredildiği ve kendinize de hisse ayrıldığı takdirde döviz verdireceğinizi söylemiştiniz. Ortaklar şartlarınızdan İkincisini kabul etmediği için döviz tahsis ettirmemiş ve bu partizan hareketiniz yüzünden tesisler bir türlü kurulamayarak şirket infisah etmiştir.

1962 yılı başlarında eski ortaklarla birlikte hangi partilere mensup oldukları aranıp sorulmadan 48 vatandaş elele vererek yeni bir şirket kurmuş ve makinaların ithali teşebbüsümüze de hiç bir ilgili makam ortakların hangi partiye mensup olduklarını aramadan döviz tahsis etmiş ve böylece makinalar ithal edilerek montaj yapılmış ve işte 19 Eylül 1963 tarihinde de resmen işletmeye açmak üzere hazırlıklarımızı bitirmiş bulunuyoruz.

Bir sınaî tesisin 8 sene evvel kurulacak iken 8 sene sonra kurulması şüphesiz memleket ekonomisi için telâfisi kolay bir zarardır. Fakat vatandaşlar arasında, kardeşler arasında, baba ile oğul arasında, iktidarda kalabilmek için parti müessesesini kötü bir vasıta yaparak, düşmanlık hisleri yaratmak, memleketin bağımsızlığını dahi tehlikeye sokabilecek telâfisi çok güç büyük bir zarardır. Allaha şükür ki vatandaşların sağ duyusu bu zararı atlatmamızı sağlamış ve şimdi şirketimiz ortaklan bir misal olmak üzere bütün partilere mensup vatandaşlar elele, omuz omuza mutlu bir geleceğe doğru emin adımlarla yürümektedirler."

13 Eylül cuma günü Zeki Eratamam, son olarak kaçmasına yardım eden Hüsamettin Çakmak ziyaret etti. O gün her ikisi de, artık vaktin geldiğine ve teşebbüse geçmenin zamanı olduğuna karar verdiler. O saatten itibar ren Zeki Erataman tarifsiz heyecanlar içindeydi. Numune Hastahanesinin arka blok ikinci kattaki Beyin Hastalıkları Kliniğinin taş koridoru üzerinde ve en sondaki odasında eskiden yaptığı gibi kapıyı kilitledi ve bir süre içeride oturdu. Saat 18'de heyecanı had safhaya gelmişti. Kendisine gelebilmek ve sinirlerini yatıştırmak için banyoya girdi ve soğuk duşun altında bir müddet kaldı.

Saat 19.30'da Eratamana akşam yemeği getirildi. O günkü sessiz ve sinirli hali kimsenin dikkatini çekmedi. Erataman önce heyecandan yemeği yiyemedi ve iade etmek istedi. Fakat hademeler yemeği odaya bırakıp gittiler. Saat 20,30'da hademeler yemek tepsisini almaya geldiklerinde, yemeğin yenmemiş' olduğunu gördüler. Saat 20.40'da nöbetçi jandarma eri Mustafa Akay ile Zeki Erataman, hastahanenin ön bahçesine indiler. Hastahane yönetmeliğine göre mahkûmların ön bahçeye çıkmaları yasak olduğu halde; Eratamanın çıkışına kimse mâni olmuyordu. Erataman, jandarma eri ile bahçede konuşmaya başladı. Heyecanını gizlemeye çalışarak konuşan Erataman, Mustafa Akaya, daha önce ki Fazlı adlı Jandarma erinin, kendisinin, ara sıra Kadıköye bir arkadaşının evine kısa ziyaretler yapıp gelmesine göz yumduğunu anlattı. Ayrıca, Fazlının kendisini çok sevdiğini, karısının doğum gününde yaptırdığı bir buketi evine dahi götürdüğünü sözlerine ekledi. Sonra Akaya, "Hadi gei, sana da 100 lira vereyim ve yarım saat için Kadıköye gidip geleyim. Bu benim asabımın düzelmesine yarıyacak" dedi. Zeki Eratamana büyük bir itimad besleyen jandarma eri. tereddüt geçirdi. Tam bu sırada, Eratamanın oğlu Türkay da bahçeye gelmişti. O da jandarma erine, yarım saat müsaade etmesi için dil dökmeye başladı. Bu iki taraftan gelen ısrarlı istekler üzerine saf jandarma eri Mustafa Akay 100 lirayı aldı ve Eratamanın gitmesine gözyumdu. Baba-oğul, jandarma erine veda ettikten sonra hastahanenin Ankara asfaltı üzerindeki üçüncü Cerrahi Polikliniği- önündeki kapısından asfalta çıktılar.

Kollarını sallaya sallaya..

Eratamanı Mustafa Akay bahçede bekleyedursun, firari mahkûm, oğlu ile birlikte doğruca Üsküdar arabavapuru iskelesine gitti. Burada kendisini Hüsamettin Çakmak bekliyordu. Üsküdar arabavapuru iskelesinde Zeki Erataman oğluna veda etti ve

Hüsamettin ile arabavapuruna binerek Kabataşa geçti. Kabataştan bir taksi ile Sirkeciye gelen Erataman ile Hüsamettin Çakmaka, henüz hüviyeti tesbit edilemeyen bir başkası daha katıldı. Hüsamettin ile meçhul şahıs, Sirkeci garının, önünde bekleyen taksilerin yanına gittiler. Burada Orhan Acaloğlunun şoförlük saptığı taksiyi beğenen Hüsamettin Çakmak ve arkadaşı, şoför ile, Edirne gidiş-geliş pazarlığı yaptılar. Bu sırada Zeki Erataman üç metre kadar geride duruyordu. Pazarlıkta önce anlaşma temin edilemedi. Bu sırada Yusuf isminde başka bir Şoför geldi ve teklif edilen paraya kendisinin götürebileceğini söyledi. Ancak Hüsamettin Çakmak Orhanın arabasım beğenmişti. Bu arabayla daha süratli gidileceğini tahmin ediyordu. Neticede Edirne gidiş-geliş için 350 liraya anlaşıldı ve. 100 lira peşin ödendikten sonra hareket edildi. On yıl milleti kandıran Zeki Erataman, kaçarken zavallı bir şoförü de dolandır mayı ihmal etmedi: Pazarlığa göre 100 peşin, 150 Edirneye varıldığında, 100 lira da dönüşte verilecekti. Fakat şoför Orhan, kalan' 100 lirasını alamadı.

Hududa doğru..

Edirne yolunda her ihtimali düşünen Zeki Erataman, şoföre, trafik kağıtlarının tamam olup olmadığım sordu ve Edirneye kadar hiç konuşmadı. Sadece Hüsamettin ve diğer meçhul şahıs bir-iki kelimeyle çifçilikten bahsettiler. Zeki Erataman ve arkadaşları Edirne yolunda süratle ilerlerken, hastahanede daha kimse firar olayının farkında bile değildi!

Nöbetçi M. Akay
Arnavut "Maaş kaç ?" demiş

Saat tam 23.50 sıralarında taksi Sazlıdere mevkiindeki benzin istasyonundan benzin ikmali yaptı.. Buradaki kısa molayı müteakip Edirne asfaltı üzerinden yola devam eden taksiyi, Saz lıdereden hareketinden beş dakika kadar sonra, Edirneye 14 kilometre kala, yolun solundaki bir patika ağzı önünde Erataman ve arkadaşları durdurdular ve bu yoldan içeri girmesini şoförden istediler. Ancak şoför rot ve aksın vuracağını ileri sürerek arabasını işaret edilen yola sokmak istemedi. Bu nun üzerine taksi şoförüne 150 lirayı veren Erataman ve arkadaşları tekrar Sazlıdere benzin istasyonuna dönmesini ve geceyarısı saat 2 ye kadar kendilerini beklemesini söylediler. Bu sırada "Kâhya, Kâhya!" diye bağıran Hüsamettin Çakmakın sesine, patikanın iki tarafındaki mısır tarlaları arasından iki kişi daha çıktı. Bunlar, biri genç ve diğeri yaşlı iki köylüydü ve civarı gayet iyi biliyorlardı. Yunanistana kaçmak için kılavuz olarak daha önceden temin edilen bu iki kişi Zeki Erataman ve arkadaşlarıyla birlikte mısır tarlaları arasında kayboldular. Patikadan Meriç nehrine olan mesafe 4,5 kilometre tutuyordu. Kılavuzlar sayesinde bu mesafeyi rahatça katedeN Zeki Erataman ve arkadaşları, gece saat 1 de Meriç nehrinin etrafı sık ağaç larla çevrili bir noktasına ulaştılar.

Yaşlar da yanmasın..

Siyasi mahkûmlara diğer mahkûmlardan farklı muamele etmek, kendini bilen bir toplumda âdet sayılan bir tutumdur. Bu görüşün D.P. devrinde çok kalem erbabı tarafından savunulduğu ve zaman zaman sadist bir hal alan, kendisiyle uğraşanlardan intikamını onların saçını kesmek suretiyle çıkarmaya kalkışan Menderes iktidarının verildiği bugün unutulmamalıdır. O zaman insanlık duygularını ön plâna çıkaran yazar ve başyazarların şimdi, bu mahkûmlardan birinin daha yort dışına kaçmasıyla hiddete gelip eski yazdıklarını inkâr eden satırlarla devrilmiş sadist idarenin usullerini tavsiye etmeleri, kaale alınacak bir tavsiye değildir.

Siyasî mahkûmlar içinde aklını başında ve insafını kalbinde muhafaza edenler her halde teslim etmektedirler ki kendilerine en büyük fenalık taraftarları geçinenlerden, kendi büyüklerinden ve arkadaşlarından gelmiştir. Bir A.P. nin, bir Celâl Sayarın "geçmişin yaralarının sarılması gayretleri"ni nasıl sekteye uğrattığı, nasıl istismar edip baltaladığı, nasıl kökünе kibrit suyu ektiği henüz gözlerin önündedir. Reşat Akşemsettinoğlu kaçtığı zaman geride kalanlara ne zarar verdiğini, o sırada siyasî mahkûm statüsünü muhafaza eden Zeki Erataman har halde kendi gündelik hayatında hissetmiştir. Buna rağmen, bulduğu ilk fırsatta aynı şekilde davranmaktan çekinmemiştir.

Biz, kozunu rakipleriyle memleket içinde .vatan topraklan üzerinde paylaşan kimseleri seven bir milletiz. Enver Paşanın dışardan okuduğu gazellere hiç kimsenin kulak vermeyip, herkesin, yurdu karış karış savunan Mustafa Kemal ve arkadaşlarının peşinden gitmesi bu yüzdendir. D.P. devrinde çok şahıs demir parmaklıkların arkasına konulmuştur. Bunlaruan hiç biri, harice savuşmayı hatırına getirmemiştir. Bugünkü siyasi mahkumlar içinde de o yolu tutan sadece iki soysuzdan ibaret kalmıştır. Bazısı hastahanede. bazısı raporlu olarak evinde bir çok siyasi mahkûm en rahat kaçma imkânlarına sahip bulundukları halde böyle bir şeyi düşünmemektedirler bile.. Bu, daha ziyade bir karakter ve bir cibilliyet meselesidir.

Siyasi mahkûmlar her yerde, diğerlerine nazaran, eğer böyle bir niyetleri varsa daha kolay kaçabilirler. Daha bu hafta dünya gazetelerinin verdikleri bir haber, Yugoslavyadaki siyası mahkûm Cillasın üçüncü kitabının müsveddelerini de Batıya kaçırmış olduğudur. Yugoslavya, bu! Bir sıkı, bir kapalı rejini..

Mesele şudur: Hükümetin görevi, siyasi veya gayrısiyasî, her hangi bir mahkûmun kaçmamasını temindir. Ama siyasi veya gayrısiyasî bir mahkûm kaçtığında bu, sınıfına göre, geride kalanların üzerinde bir baskıya, sıkıya, zaten tahdit konmuş hayatı daha fazla tahdide sebep sayılırsa çok şey zedelenir. Evvelâ insanlardaki adalet duygusu» sonra cezaların şahsiliği prensibi..

Hiddetleri burunlarında olanlar tavsiyelerde bulunurlarken hapisliğin ne olduğunu, bilenlerden bir sorup öğrenseler hiç fena etmezler. İnsanın, kendi cezasını çekerken bir de başkasının günahının yükünü sırtlaması kolay tahammül edilen bir husus sayılmaz.

Burada Hüsamettin ve henüz hüviyeti tesbit edilemiyen diğer şahsa veda eden Zeki Eratamanı kılavuzlar Meriç nehrinden geçirdiler ve Yunanistan topraklarına bıraktılar.

Üsküdar geçildikten sonra..

Müebbet mahkûm, Yunanistan topraklarına 4 , 5 kilometrelik bir mesafedeydi ki, İstanbul Polisi firardan ancak haberdar olabildi. Haydarpaşa Numune Hastahanesi Beyin Cerrahi Kliniğinin biri erkek biri kadın iki hastabakıcısı, o gece Eratamanın uzun süre odasında ışık yakmamasından ve mûtadı hilâfına tuvalete çıkmamasından şüphelendiler, önce kapıyı çaldılar, içeriden ses alamayınca servis nöbetçi doktoru Fuat Adıgeyi haberdar ettiler. Bu sırada jandarma da hastabakıcıların hareketlerini takip ediyor, fakat hiç bir müdahalede bulunmuyordu. Bekir ve Nazime adındaki hastabakıcıların ihbarı üzerine Eratamanın odasına giden Dr. Fuat Adıge, kapıyı kurcalayıp da ses alamayınca, Jandarma eri Mustafa Akaydan, mahkûmün nerede olduğunu sordu. Jandarma eri bu soruya :

"— Ben getirdim, içeriye koydum. Sonra da odasından hiç çıkmadı. Ben birbuçuk saattir bu koridordayım. Başka çıkış kapısı da yok. Buradan geçmediğine göre, içeridedir. Hiç rahatsız etmeyin" cevabını verdi.

Ancak bu sözlerle tatmin olunmayın Dr. Fuat Adıge, önce hastahane polisini, sonra da nöbetçi şefi Dr. Mustafa Ünalı durumdan haberdar etti. İki doktor ve polis Eratamanın odasının önüne geldiler. Bu sırada oradaki bir masanın üzerine çıkıp, kapının üstiflerinin tercihi için gayret göstermediğinizi söylüyorsunuz.

Akisec

Eva P31, Ağust

Os , 1963 tarihli derginizin 12. sayfasında "Meclis, Bir Avuç Saçma" başlıklı yazınıza cevaptır:

33 lokomotifin ihalesi hâdisesini Meclise getiren Millet Partili Milletvekilleri yalnız halka ve hakka hizmet etmişlerdir. Hiç kimseye çamur atmamışlar ve iftira etmemişlerdir.

Şimdi hâdiseleri ve hakikatleri konuşturacağız ve ithamlarınızı cevaplandıracağız :

Evvelâ basında ve sonra takririmizde yer alan mühim bir hususu inkar ediyorsunuz, General Motors lokomotiflerinin tercihi için gayret göstermediğinizi söylüyorsunuz.

25.Mayıs.1963 tarihli nüshanızda aynen "Amerika'nın, AID kredisinden memleketimize verdiği 10 milyon dolarla Devlet Demir Yolları için alınacak 33 dizel elektrik lokomotifinin ihalesi bu haftanın başında yapıldı. Yalnız ortada bir mesele vardır: Halen eski ihale kanunu yürürlüktedir. 10 milyon dolarla en iyi mi, yoksa en ucuz mu lokomotifler alınacaktır? Bir tarihte en ucuzu tercih edilerek alınan gemilerin akıbeti göz önünde bulundurulursa, en iyi lokomotiflerin bulunup alınmasını şiddetle istememek imkânı yoktur.

Anlaşılıyorki, ucuz etin yahnisi sadece bizde değil, heryerde tâdsız oluyor." denilmektedir.

Bu yazmızdan üç gün evvel zarflar açılmış ve en pahalı teklifin General Motors Firması tarafından yapıldığı anlaşıllmıştır. Henüz teklifler tetkik safhasında idi. General Motors'un lokomotif ilanıyla süslü bu nüshanıza "Ucuz etin yahnisi heryerde tadsız oluyor." diye yazdığınız yazı, bu firma lehine gösterilmiş bir gayret değil de nedir? Ucuz teklif veren firma mümessili aleyhinde, 3.Ağustos. tarihli nüshanızda yer alan ağır ithamların ve hücumların manâsı nedir? Şimdiye kadar hangi İhale işinde, ucuzun aleyhinde, pahalının lehinde böyle bir gayret gösterdiniz?

Lokomotif, gazete ve mecmualarda yapılan ilanlara göre herkesin satın alacağı harcıâlem bir mal değildir. Tek alıcısı Devlet Demir Yolları'dır. O da ilânlara bakarak lokomotif almaz. Derginizde yüksek ücret mukabili çıkan lokomotif ilânlarının garabeti basının da dikkatini çekmiştir. Bu mevzudaki eski ve yeni neşriyattan birer misâl verelim:

1 — 18.Temmuz.1963 tarihli Cumhuriyet gazetesinde şöyle denilmektedir :

(Bir üniversiteli okuyucum da merak etmiş:

"— Hükümete yakın bazı dergi ve gazetelerde durmadan yabancı bir şirketin lokomotif ilânları çıkıyor. Türkiye'de Demir Yollan tek alıcı olduğuna göre bu ne demek?" diye soruyor.

Vallahi bilmemki ne demek? Elbette gazetelere reklâm verileceğine, resmî, yetkili ve ilgili kişilere birer broşür gönderilse iş daha ucuz olabilirdi. Ama bilindiği gibi bazı işler o kadar ucuza yürümez...

İçinde Sülün Osman'dan tramvay satın almış olanlar, bulunduğuna göre, belki de bu reklâmları görüp lokomotife talip olanlar da çıkabilir.)

2 — 30.Ağustos.1963 tarihli Ekspres gazetesinde ise şunlar yazılmaktadır :

"... Şüphesiz ihaleyi alan şirket, Başbakanla yakınlığını dikkatte alarak Akis dergisine, yapılacak yorumlan bile bile ilân vermiş, hattâ bunda bir kastı olmuştur. Bu bir ticarî oyun olabilir. Bu noktada derginin, bu ticari oyuna düşmemesi düşünülebilirdi. Fakat dergi, ticari mülâhazalarla menfaatim düşünmüş ve ilânları, -hem de ticarî hiçbir fonksiyonu olmıyan- lokomotif ilânlarını kabul etmiştir..."

Temas ettiğimiz hususlar, General Motors lokomotiflerinin tercihi yolunda gayret gösterdiğinizi ifadeye kâfi değil midir? Bu gayret için iddianız veçhile açık bir tazyik veya tehditte bulunmak şart mıdır?

Yazınızda Devlet Demir Yolları'nın tevcih sebeplerini Bakanlıklar arası iktisadî kurulun varit gördüğünü de iddia ediyorsunuz. Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican Mecliste yaptığı konuşmada, yüksek fiatlı lokomotifi tercih için ileri sürülen teknik sebepler üzerinde iktisadî kurulun durmadığım, bu işin Devlet Demir Yollarına ait olduğuna karar verdiğini belirtmiştir. Görülüyorki Mecliste söylenenleri dahi yanlış aksettiriyorsunuz.

Yedi kişilik teknik komitenin bire karşı altı üyesinin kararıyla General Motors lokomotiflerinin diğerlerine tercih edildiğini de ileri sürüyorsunuz. Bahsettiğiniz komite, teknik bir komite değil, satınalma komisyonudur. İçinde teknik bilgileri bulunmayan üyeler vardır.

Mecliste açıkladığımız üzere gerçek şudur:

İhaleyi yapacak olan satınalma komisyonu kendisini teknik bakımdan kâfi görmediği için beşer kişilik ki teknik komite kurmuştur.

Bunlardan fabrikalar dairesi mütehassıslarından kurulan hey'et kendisine verilen vazife çerçevesinde tetkikatını yapmış ve General Elektrik Lokomotiflerinin General Motors lokomotiflerinden üstün olduğu ve tercih edilmesi icabettiği yolunda ittifakla rapor vermiştir.

Cer Dairesi mütehassıslarından kurulan komisyon ise, General Elektrik lokomotiflerinin tercih edilmesi yolunda bir muhalife karşı dört kişinin ittifakıyla karar vermiştir.

Bu raporlar muvacehesinde Gene-

ral Elektrik lokomotiflerini tercih etmek mevkiinde bulunan satınalma komisyonu, yeni bir teknik heyet kurma ihtiyacını duymuştur.

Dizel elektrik lokomotifleriyle meşgul olmıyan Adapazarı, Eskişehir ve Sivas fabrika müdürlerinden teşkil edilen bu yem heyetin verdiği rapor ise büyük bir garabetti, acaipliği ihtiva etmektedir. Bu hey'et teklif edilen lokomotiflerden bir tanesini tercih mevkiinde olduğu halde yarıya sulh olan bir karar vermiş. Mubayaaların yansı General Motors, diğer yarısı da Generai Elektrik firmalarından yapılmalıdır demiştir. Ulaştırma Bakanı'nın da Meclis Kürsüsünde ifade ettiği bu acaiplik, işin içinde bir takım anormalliklerin,

Bu söylediklerimizin hangisi mecliste Ulaştırma Bakam veya diğer yetkililer tarafından tekzip edilmiş veya çürütülmüştür?

Biz edinebildiğimiz bilgileri mecliste açıkladık. Acaba -Akis, devletin bu mevzudaki bütün dosyalarım Tetkik etmek ve bizden daha fazla bilgi edinmek imkânına mı sahip olmuştur ki, izahatımızı kâfi görmemekte ve General Motors lokomotifleri lehindeki müdafaalarında İsrar etmektedir?

Akis, takririmizin devlet ve millet haklarım korumak için değil, Cumhurbaşkanı İle Başbakan'a çamur atmak gayesiyle verildiği iddiasındadır. Bu iddia hilafı hakikattir. O'nun Kurduğu bu âlemi yıkmak için takririmizden ve meclisteki yazılı konuşmamızdan pasajlar almak kâfidir. Milleti milyonlarca lira zarara uğratan, himaye ve suiistimallerin yapıldığı yolundaki neşriyatı dile getiren takririmizde şöyle diyorduk:

"Lehine hareket edildiği söylenilen firma mümessilinin, Başbakan İnönü'nün akrabası olduğu, oğlu ile iş ortaklığı yaptığı ve devletin en yüksek mevkilerinde bulunan bazı zevatın yalemleriyle de iş münasebetleri tesis ettiği ileri sürülen iddialar arasındadır.

Başbakanla yakınlığı malûm bulunan bir dergi ise, mutadı hilâfına, ihaleden evvel himaye edildiği söylenilen firmanın tercih edilmesi yolunda neşren gayret göstermiştir...

bizzat, Millet Meclisince yapılacak bir tahkikat umumî efkârı tatmin edecek, varsa kötülükleri ortaya koyacak, yoksa, ilgilileri zan altında kalmaktan kurtaracaktır."

Takrirdeki bu sözlerin neresinde iftira ve isnat vardır?

Tahkikat talebimizi izah için mecliste takrir sahipleri adına yaptığımız yazılı konuşmanın ilk cümleleri ise şunlar olmuştur;

"Biraz evvel okunan takririmizde hâdiseyle alâkalı olarak basına intikal etmiş, zihinlerde istifhamlar yaratmış ve tekzip edilmemiş başlıca iddialar sıralanmıştır. Böylece umumî efkârda uyanan tereddüt ve endişelerin' nelerden ileri geldiği belirtilmek istenmiştir.

Bu takririn verilmesi ve basında yer alan iddiaların sıralanmasıyla, hiçbir şahsın veya müessesenin peşinen suçlandırılması maksadının takip edilmediğini bilhassa belirtmek isteriz. Gayemiz, gerçekleri meydana çıkarmak, millet haklarını korumak ve umumî efkârda haşıl olan tereddüt ve endişeleri izale etmektir. Yapılacak tahkikat neticesinde bir suiistimal ve himayenin bulunmadığı anlaşılırsa bundan da bahtiyarlık duyacağımız tabiîdir."

Daha sonra çeşitli kaynaklardan edindiğimiz bilgiler ve yaptığımız tetkiklerin sonuçları yüksek meclise arzedilmiştir Bu hususlara yukarıda kısmen temas etmiş bulunuyoruz.

Durum bu olduğuna göre, bizim şu veya bu şahsa çamur atmak gayesiyle hareket ektiğimizi söylemek, doğru değildir. Bu hareketinizin mânâsını herkes takdir eder.

Millet Meclisi, bir tahkikat yapılmasını lüzumlu, haklı ve faydalı gösteren sebepler olmasa idi elbette tahririmizi kabul etmezdi.

Meclisin tahkikat açılması kararına rağmen bu kararı sağlıyan sözlerimizi bir avuç saçma olarak göstermeğe yeltenen Akis'e soruyoruz:

Bu hareketi meclisin kararına karşı saygısızlık değil midir?

Bilgi edinmek üzere bir meclis ar aştırması takriri verenlerden nerede ise kesin bir mahkeme ilâmı mı istenecektir? Hangi demokratik memlekette böyle bir kaide vardır? Böyle bir kaide kabul edildiği takdirde meclis araştırması müessesesi işler mi?

Takririmiz ve mecliste yaptığımız konuşma temiz maksadımızı ortaya koymaktadır.

Kazanan veya kaybeden firma mümessilleriyle bir yakınlığımız ve dostluğumuz olmadığı gibi kendileriyle hayatta bir defa olsun konuşmuş, karşılaşmış ve selâmlaşmış kimseler de değiliz.

Tahkikat takriri vermekle ekonomik menfaatlar sağlamak istediğimiz kanaatını uyandırmağa çalışıyorsunuz.

Bizim siyasî sicilimizde böyle bir leke, hamdolsun yoktur. Bu da cümlenin malûmudur.

Biz firmaların değil, yalnız ve yalnız milletin vekili ve onun haklarının müdafiiyiz

M.P. Yozgat Milletvekili
İsmail Hakkı Akdoğan

tündeki camdan içeriye bakmayı akıl eden hademeler, yatağın ve odanın boş, olduğunu tesbit ettiler. Doktorlar, Eratamanın, bir kalp krizi neticesi yatakla gardrop arasına düşebileceğini düşünerek yandaki odadan pencereye ayna tuttular ve odanın içini iyice kontrol ettiler. Odanın boş olduğunu anlayınca kapıyı kırarak açmak zorunda kaldılar.

Odada yapılan tetkikatta, pencerenin içeriden kilitli olduğu ve buradan kaçılamıyacağı tesbit edildikten sonra, Hastahane Baştabip Vekili Dr. Razl Maneri haberdar ettiler. Razi Maner Emniyet Müdürü Haydar Özkına, Zeki Eratamanın kaçtığım haber verdi. Emniyet Müdürü de durumdan Vali Niyazi Akıyı haberdar etti. Saat 24'teri sonra duruma muttali olan Emniyet, hemen Zekî Eratamanı aramağa başladı. Fakat atı alan Üsküdarı çoktan geçmiş, Emniyetin arama faaliyetine geçmesinden bir saat sonra Yassıada mahkûmu Erataman yurt dışına sıkmıştı.

Pek sıkı tedbirleri

Emniyet konsolosluklar, hava alanı, liman ve karayolları kavşaklarında olağanüstü tedbirler aldı. Ayrıca, bir ekip de Zeki Eratamanın eşi Macide Eratamanın Beykozdaki evini aradı. Kocasının kaçtığını polislerden öğrenen Macide Erataman, bu haber üzerine uzun süre bir baygınlık geçirdi. Po üsler Eratamanın evinden hiç bir ipucu elde edemediler. Babasının kaçışma büyük yardımı dokunan oğlu Türkay ise polislere, babasının kaçmasından çok üzüntülü olduğunu söylüyordu!..

O gece Emniyet hiç bir netice elde edemedi. Ertesi gün Poliste bütün izinler kaldırıldı. Emniyet Genel Müdürü Ahmet Demir, Ankaradan İstanbula geldi ve arama işini bizzat idareye koyuldu. Demir, hastahanede ayrı bir tahkikat usûlü tatbik etti ve Eratamanın dört oda aşağısında kalan Yassıada mahkûmu Hayrettin Erkmeni sor-

guya çekti. Zeki Erataman'ın kaçmasına sebep olan Jandarma eri Mustafa Akay önce hakikatleri sakladı. Cumartesi ve pazar günü yapılan bütün çalışmalar semere vermedi. Doğrusu, İstanbul Polisinin bu günlerdeki hali görülecek şeydi. Tahkikatın seyri gazetecilerden saklandı ve hiç bir gazeteci, Emniyet Müdürlüğüne alınmadı. Bir yandan da tahkikat Çorlu ve Tekirdağda yürütülüyordu. Bu arada Silivride kerestecilik yapan Zeki Erataman'ın kardeşi Mehmet Ziya Erataman da İstanbula getirilerek ifadesi alındı.

Zeki Erataman bütün yurtta aranırken, hastahanelerde bulunan bütün Yassıada mahkûmlar? için olağanüstü tedbirler alınıyor, bazıları gece leri karyolaya kelepçeleniyordu 1 Zeki Erataman olayı ancak pazartesi günü aydınlanabildi.

Gitti gider!

Emniyet Müdürlüğünde nezaret altona alınan jandarma eri Mustafa Akay iki gün dayandıktan sonra nihayet olayın içyüzünü anlattı. Bir tesadüf neticesi. Zeki Erataman'ı Edirneye götüren şoför Orhan da tesbit edildi. Onun verdiği "eşkâl" üzerine, Edlmede Hüsamettin Çakmak da yakalanıp İstanbula getirildi ve Erataman'ın Yunanistana kaçtığı böylece tesbit edildi!

Hüsamettin Çakmaktan sonra-Erataman'ın oğlu Türkay da nezarete alındı ve Polis, firari mahkûmun diğer yardımcılarını aramağa başladı.

Salı günü Polis, Hüsamettin Çakmakı sorguya çekti. Sorguda, Hüsamettin Çakmak olayı inkâr etti. Fakat

Şoför O. Acaloğlu
"Müşteri daima haklıdır!"

Kabahatli Kim?

Bir adam bir memleketten bir başka memlekete kaçmaya karar verdi mi, hele iki memleket arasındaki hudut "bir tuhaf" ise bunu kesin olarak önlemeye imkân yoktur. Doğu Almanya Hükümeti, Dağıt. Berlinliler Batı Berline kaçmasınlar diye koskocaman bir Utanç Duyan yükseltmiştir. Ama bu bile, her ay tümen tümen doğulu almanın batıya ilticasına mani olamamaktadır. Bu bakımdan, bizde şu veya bu nasıl olup ta hududu geçti ve kaçtı diye hiç şaşmamak lâzımdır. Hele Yunan hududundan, hele Suriye ve Irak hududundan.

Erataman hâdisesinde Polisin de bir kusuru yoktur- Aksine polis, Ahmet Demir gibi bir tecrübeli şefin idaresinde çok başarılı çalışmış, firarinin bütün suç ortaklarını tesbit edip yakaladığı gibi hâdisenin cereyan tarzını da gün ışığına çıkarmıştır- Erataman'ın firarından Erataman yunan hududunun bir kaç kilometre ötesine geldiğinde haberdar edilen Polisin başka bir şey yapmasına imkan yoktu.

Hastahane personelini de suçlu bulmamak lâzımdır. Bir defa bu personel hastaların tedavisiyle görevlidir, muhafazasıyla değil. Hastahanelerin içini hileliler doktorların ruh haletinden ve adetlerinden de haberdardırlar- Oturulup konuşulacak bir hasta, bilhassa nöbetçi hekimler için Allahın bir lutfudur ve bu tamamile beşeridir.

Kabahatli kimdir t

Kahahatli bir mahkûmun yanında bir aynı Jandarmayı, jandarma ile mahkûm içli dışlı oluncaya kadar tutmak, onu sık sık, hatta bir kaç günde bir değiştirmeyi akıl etmemek, mahkûma adamı kandırma, adama iğfal olma imkânını bırakmak suçunu işleyendir. Hâdisede sorumlu odur ve ceza görmesi gereken, firarinin suç ortaklariyle birlikte o sorumludur.

Eğer Akşemseddin hâdisesinde o sorumlu ve Akşemseddinoğlunun yardımcıları ibret verici şekilde cezalandırılmış olsalardı Erataman ne bir jandarma, ne yardımcı bulurdu.

Dr. Fuat Adige
Üsküdarda sabah oldu

şoför Orhan ve olaya şahit olan diğer şoför Yusufun Hüsamettin Çakmakı kati olarak teşhis etmeleri bu ifadeyi çürüttü. Polis, tahkikatım sabahleyin bitirdi ve yakalanan sanıkları Üsküdar Sulh Ceza Mahkemesine sevketti. Saat 11.30 da Mustafa Akay, Türkay Erataman ve Hüsamettin Çakmakı Üsküdar Sulh Ceza Mahkemesi, "bir suçlunun firarına yardım" suçundan sanık olarak tevkif etti. Bir gün sonra da İçişleri Bakanı Bekata hadiseyi Mec lis kürsüsünden izah etti. Fakat bir süredir fazla hafif, hatta ciddiyetle bağdaşamayacak davranışlarını ziyadesiyle arttıran Bakanın suçu kendi üstünden atıp, herkese bulaştırma gayreti kokan konuşması çok fena karşılandı. Bilhassa CHP sıralarında...

Zeki Erataman, Yunanistandan alınan haberlere göre, halen Selânikte bulunmaktadır. Yunanistan Hükümetinin Zeki Erataman'ı da Reşat Akşemsettinoğluna yaptığı gibi, bir müddet nezaret altında tutması ve sonra serbest bırakması beklenmektedir. Zeki Erataman'ın yurt dışına çıkardığı paralarla halen Amerikada. Ford fabrikalarında çalışan kayınbiraderinin yanına gideceği ve ailesinin de sonradan kendisine iltihak edeceği tahmin edilmektedir.

Hükümet

Fol ve Yumurta..

Geride bıraktığımız hafta içinde Maliye Bakanı Ferit Melen bir gazetecinin oyununa, kendi oyunuyla gel-

di ve tuş oldu. Telefon çalıp gazeteci kendisini takdim ettiği zaman Melen böyle bir sualle karşılaşacağını ummuyordu. Gazeteci fazla uzatmadan sordu :

"— Beyfendi, siz ve diğer Bakanlarla Devlet Planlama Teşkilatındaki teknisyenler arasında bir anlaşmazlık varmış. Doğru mu?"

Melen kendine has bir kıs kıs güldü ve:

"— Böyle bir şey yok, nereden çıkarıyorsunuz?" dedi.

Gazeteci telefonu bırakmadı. Nereden çıkardığını bir bir anlattı. Bakanlar Kurulunda şunlar şunlar konuşulmamış mıydı? Şu Bakanlar şöyle dememişler miydi? Melenin bizzat kendisi şunları söylememiş miydi? Sonradan Başbakan İnönü bu mesele üzerinde durulacağını ifade etmemişmiydi? Feyzioğlu ise şunları dememişmiydi?...

Melen konuşmanın burasında gülmesini bir tarafa bıraktı ve elinde olmıyarak sordu:

"— Bunları nereden duydun Allahaşkına? Söyler misin nereden haber aldın?"

Gerçi Maliye Bakam sözlerinin herşeyi ortaya koyduğunu birkaç saniye sonra anladı ama, iş işten geçmiş, teşekkür ve hürmetlerini sunan gazeteci çoktan yazı makinesinin başına haberi yazmağa oturmuştu

Nitekim haber İstanbulun büyük bir gündeliğinde -Milliyet- yayınlandıktan sonra kızılca kıyamet koptu.

Bakanlar ile Devlet Planlama Teşkilatı arasındaki çekişme yeni değildir. Meseleye hangi tarafın gözüyle bakılırsa, o taraf haklı gibi görünmektedir. -Bundan evvelki ekip -Planı baştan sona hazırlayan ve ilk geçiş programını yapan ve istifa edenler - bu çekişmeler sonucu yuvayı terketmek zorunda kalmışlardır. Ancak ilk ekibin, gerçekten şimdikinden bir farkı vardır. Müstafi plancılara "Nuh"a "Peygamber" dedirtmek imkânı hasıl olmamıştır. Onların yerine geçen ekip - Ziya Müezzinoğlunun müsteşarı bulunduğu grup - daha yumuşak ve Hükümetle daha iyi anlaşabilecek bir ekip hüviyetini arzetmekteydi. Ancak olaylar bunun böyle olmadığını gösterdi ve beklenen çatlak suyun yüzüne geçen haftanın başında çıktı.

Yetki ve sorumluluk..

Bakanlar Kurulu 1964 yılı tatbikat programım incelemek üzere toplandı ve 5 Yıllık Kalkınma Planıma 2. yıl programı üzerinde çalışmalar başladı. Bu çalışmalar sırasında ne olduysa oldu ve Planlama Teşkilatındaki teknisyenlerden şikâyetler başgösterdi. Melen ve Alican şikâyetçilerin başında geliyordu. Onları Gökay, bütün hızıyla takip etmekteydi, hatta bazen gelip geçiyordu.

Bakanların şikâyetleri birkaç noktada toplandı. Evvelâ, Plânlamadaki uzmanlar son derece katı hareket ediyorlar, Hükümet içinde Hükümetimi gibi davranıyorlardı. Resen hareketle iş görmekteydiler. Karadeniz bölgesine bir Üniversite mi yapılacak, bit yetkiliyi karşılarına alıyor ve "Trabzonda mı yapsak iyi olur, Samsunda mı?" diye soruyor, sonra kendilerine göre fetvayı veriyorlardı. Oysa bunun yerini tayin, Hükümet yetkililerine düşerdi. Sonra, halen işbaşındaki Teknisyenler yetersizdi. Hesaplar yanlış yapılıyordu. Bu konuda, bilhassa Melen titizlikle durdu. Geçen yıl Çimento fabrikası yapmanın doğru olmıyacağı konusundaki hesap çarşıya uymamış, çimento ithal edilmesi zarureti doğmuştu. Bir takım ithalat tahminlerinde de plancılar acemilik etmişler, bu yüzden güçlükler doğurmuşlardı.

Gökten zembille inmediler ya..

Plânlama Dairesinde çalışanlar ilk günden bu yana bir çok hata yapmışlardır. Kim derse ki bu dairenin hesapları, plânları, tavsiyeleri ve tahminleri kusursuzdur, o, kusurun en büyüğünü işliyor demektir. Bu hata ve kusurlardan dolayı güçlükler, zararlar doğmuştur. Bazı şeyler çok daha olabilecekken olmamış, olamamıştır. Plânlama uzmanlarının gençliklerinin, tecrübesizliklerinin, kitabiliklerinin de zaman zaman bir handikap teşkil ettiğini bilmeyen yoktur.

Peki, politika sahasında bulunanlar hükümetlere girenler ve hükümetlerden çıkanlar hiç hata yapmamışlar mıdır? Onların hesapları, plânları, tavsiyeleri ve tahminleri hep doğru mu çıkmıştır? Onlar bir takım "siyasi sebepler "in tesiri altında kalmamışlar ve menşelerine göre bazı bölgeleri, bazı sektörleri, bazı işleri diğerlerine nazaran daha az veya daha çok tatmaya çalışmamışlar mıdır?

Dünyaya hiç kimse gökten zembille inmiş değişldir ve hata insanlar için mukadderdir. Hedef, doğru yolu bulma hususunda samimi, gayretli ve iyi niyetli olmaktır. İnsanlar gibi müesseseler de konuşa konuşa anlaşırlar ve bir kimse "Benim dediğim dedik.." diye tuttursa onu kibarca kapının dış tarafına bırakmak en akıllıca davranış olur. Bu ister bir Plânlama müsteşar veya uzmanı olsun, ister bir Başbakan Yardımcısı.. Türkiyenin plânlı ve programlı kalkınma çalışmasını baltalamak hakkı hiç kimsede yoktur.

Plânlama Dairesi, Hükümetin emri altında, onun Başbakan, Başbakan Yardımcısı veya Bakanı nasıl emrederse öyle hareket edecek bir müessese değildir ve bir plânlama uzmam da basit bir devlet memuru olmaktan çok uzaktır. Plânlama Dairesini böyle anlayan. Plânı hiç anlamıyor demektir. Bir Başbakan Yardımcısı çıkacak, komplekslerinden doğan bir hışımla müsteşarından uzmanına, Plânlama Dairesinin bütün mensuplarım istediği zaman haşlayacak, azarlayacak, azledecek, nasbedecek, sonra yürütülen sistemin adı Plânlı Ekonomi olacak! Bana, kargalar bile güler.

Plânlama Dairesi müstakil çalışacak, fikirlerini rahatlıkla söyleyecek, görüşlerini savunacak, arzuladığı bilgiyi serbestçe ve oradan buradan dilenmeden alacak, muhaberatını bizzat idare edecek, tavsiyelerini hazırlayacaktır. İşlerin o safhasında, tâbir caizse, Plânlama Dairesi Hükümetin dışında, yanında sayılacaktır.

Ama Plânlama Dairesi tavsiyesini yaptı mı. görevi orada bitecektir. Zira ondan sonra, sorum taşıyanların sorumluluklarına sıra gelir. Bu, Hükümettir. Hükümet isteme Plânlama. Dairesinin tavsiyelerini aynen tatbik eder. isterse onların tam tersini yapar. Yahut, bunları tadil eder, rötuşa tâbi tatar. Bundan dolayı Plânlama Müsteşarı veya uzmanları istifaya, tehdide, basın yoluyla şantaja kalkışırlarsa o zaman çizmeden yukarıya çıkmış olurlar. Zira bir demokratik rejimde memleketi Meclis ve onun Hükümeti idare eder, bu Meclis ve onun Hükümeti kendi üzerinde hukuki baskı mercii tanımaz. Tabii, icraatının hesabını, başta ilk seçim, her seçimde millete karşı vermek şartıyla..

Ama ne Hükümet Plânlama Dairesini, ne de Plânlama Dairesi Hükümeti esir almaya kalkışır. Bu, plânlı hükümet etmenin ilk şartıdır.

Plâncılar Mecliste Plân görüşmelerinde
İki tarafı yaş değnek

Bir başka yön : Maliye Bakanlığıyla İstatistik Genel Müdürlüğünün hesapları birbirini tutuyordu da Plânlama Teşkilâtının hesapları bu iki müesseseyle taban tabana zıt düşüyordu. Yatırımlar konusunda Plâncılar ellerini çok dar tutuyordu. İşin bu faslından Seçkin şikâyetçiydi. Tabii Gökay, konut yapma imkânları daraldığından Seçkinden çok ileri varmaktaydı.

Melenin bir başka şikâyeti daha yardı. Bütçenin muvazenesi konusunda Plâncılarla anlaşamıyordu. Teknisyenler in hesaplarına göre bütçe önümüzdeki yıl 1 milyara yakın bir açık verecekti. Oysa Maliyenin biraz tasarrufuyla -bunu Hükümet yapacaktı ve 300 milyon bir eksiltme sağlıyacaktı - 600 milyon liralık bir gider fazlası sağlamlabilir ve bazı imkânlarla- kapatılabilirdi. Melenin hesabı bu yöndendi. Plâncılara gelince, onlara göre açığın 900 milyon olması gerekiyordu. Bu yıldan sırta 600 milyonluk bir kambur yükleniyordu. Şayet tedbir alınmazsa bu hesaba göre açık 1,5 milyarı bulacaktı.

Bu anlaşmazlığı belirten Melen işin içinde hesap yanlışlıkları olduğunu söyledi.

Sonra, şikâyetler aynı noktada toplandı. Teknik elemanlar Hükümete ışık tutacak rapor hazırlamakla görevliydiler. Kendilerinin birer Bakan gibi hareket etmeğe, direktif vermeğe haklan olmasa gerekti. Oysa genç teknisyenlerin tutumu buydu.

Koalisyonun kanatlarını teşkil eden her üç partinin Bakanlarından gelen şikâyetlere teknisyenler lehinde müdahele eden tek adam Feyzioğlu oldu. Feyzioğlu bu gibi karışıklıkların plân tatbikatında vukua gelebileceğini söyledi. Üstelik, teknisyenlerin bazı noktalarda haklan vardı. Plânın uygulanması için Bakanların bazı fedakârlıklara katlanması gerekiyordu. Teknisyen kuru ve köşeli adam olacaktı. Söylediklerinin yapılmasını isteyecekti.

Madalyonun İkinci yüzü...

Bakanlar Kurulunda bunlar tartışılırken Devlet Plânlama Teşkilatında hüzünlü yüzlü bazı adamlar kötü kötü düşünüyordu. Teknisyenler bu nevi anlaşmazlıklardan gerçekten üzüntülüydüler. İddiaları tamamen başka yöndendi.

Teknisyenlere sorarsanız, Hükümetin işine zerre kadar karışmıyorlardı. Meselâ bir konuda, Hükümet yetkililerine birkaç alternatif göstermekte ve bunlardan birisini tatbik ederlerse yaraya merhem çalmabileceğini söylemekteydiler. Meselelerin tatbikatına karıştıkları yoktu. Onlar için tek amaç % 7 Kalkınma Hızının eksilmemesini temindi.

Büyük patırdı, bütçedeki, açığın kapanmasından kopuyordu. Plâncılar yatırımlardan zerre kadar fedakârlık yapılmaması kararandaydılar. Büyük şikâyetleri eski devrin alışkanlıklarının tekrar edilmesinden geliyordu. Müesseseler yatırım için kendilerinden bolca para istiyor "Ne koparırsak" prensibinden hareket ediliyordu. Plânlama, yatırımları Plân gereğince kısıtlıyordu. Vaveylâ bu kısıtlamadan doğuyor, ilgili memur Bakana bütün hızıyla gidip şikâyet ediyordu Plâncılar politikacının politik yatırımlarından şikâyetçiydiler. Bazen de, bazı Bakanların isteklerine Plânın tatbikatı yönünden karşı koyuyorlardı. Bir toplantıda İmar Bakanı Sosyal Mesken için 30 milyon liralık bir tahsisat istemişti. Teknisyenler buna itiraz etmişler ve Plânın uygulanmasının aksıyacağını söylemişler, doğrusu inatla ayak direnişlerdi. Bunu itiraf etmekten çekinmiyorlardı.

İç finansman meselesine gelince, bu temin edilmediğinde Plânın tatbiki imkânsızdı. Evvelâ tasarrufa şiddetle ihtiyaç vardı. Maliye cari giderlerden azami tasarrufu yapacaktı. Bir başka yön, iç transferlerin kısıtlanmayıydı. İktisadî Devlet Teşekküllerinin biraz daha akıllıca bazı müesseselere iştiraki sağlanmalıydı. Üstelik bu müesseselerin reorganizasyonu şarttı.

Bunun yanında bazı gelir kaynaklan bulmak lâzımdı. Bazı maddelere zam zaruri görülüyordu. Yıllar yılı köhneleşmiş fiatlar bu güne uydurulabilirdi. Zira geçen yıla nazaran Recim indeksi % 5.5 nisbetinde bir artış kaydediyordu. Farzımahal devlet kok kömürünü tonunda 50 lira gibi bir maliyet aşağısına satmaktaydı. Tarım Vergisi geliştirilebilirdi. Zira geçim yılın tatbikatı komikti. Adana bölgesinden 4 milyon gibi bir vergi alınabilmişti. Konyadan alınan tarım vergisi sıfırları binler hanesinden yukarı çıkmıyordu. Bütün bunlara birer çare bulmak Hükümetin yetkisiydi. Nasıl yaparsa yapsın, ama aradaki açığı kapasındı...

Teknisyenler -bu konuda ısrar etmekteydiler. Uzlaşmak için bir çare daha vardı: Şayet yetkililer istiyorsa bunu da tatbik edebilirlerdi. Kalkınma hızından fedakârlık edilebilirdi. Böyle bir program hazırlamak mümkündü. Hükümet bunu alır. Meclise sunar, onaylatır, o zaman mesele kökünden halledilirdi!

Haftanın ortasında Plânlama Teşkilâtı Müşaviri Prof. Besim Üstünel, bu konularda tartışılırken bir cümleyle işi tatlıya bağladı:

"— İnönü bizi bırakıncaya kadar kalırız.. Paşanın da, bizi destekliyeceğini sanıyoruz. Bizler birer teknisyeniz..."

Y. T. P.

Harp ve Sulh

Geçenlerde Y.T.P. nin, bitip tükenmek bilmeyen "Kader Toplantılarından birinde Sadık Perinçek ile Turan Kapanlı arasında, adeta ikisini birbiriyle boğaz boğaza getirecek kadar hararetli cereyan eden bir tartışma bu partinin bütün dertlerini gözler önüne serecek kadar manidardır. Perinçek "Biz D.P. oylarıyla geldik, onlara göre hareket etmeliyiz" dedi. Kapanlı "İyi ama, D.P. oyları D.P. nin eski hatalarının devamı için mi verilmiştir?" mukabelesinde bulundu, Perinçeğin tepesi attı, ateş püskürerek şöyle dedi: "Ben onu demek istemiyorum. D.P. gibi hareket edilmesini isteyen, A.P. nin kin ve intikam politikasına yakınlık duyan kim?."

"Kader Toplantıları"nın bütün havası böyle oldu. Bir yandan C.H.P. nin Koalisyonda ortağı olan, o sıfatla işlerin iyiye gitmesi ve Hükümetin başarıya kavuşması için gayret göstermesi gereken Y.T.P. diğer yandan kendisini "D.P. oylarıyla gelmiş" bildiğinden bu oyların icabını yapmaya, yani işlerin iyiye gitmemesine ve Hükümetin başarıya kavuşmamasına çalışmaya kendisini mecbur saymaktaydı. Bu tezat, Y.T.P. yi her gün biraz daha öldürüyordu.

Laf lafı açar

Ailahtan son "Kader Toplantısı" bir takım karşılıklı nükteler yüzünden daha hafif bir hava içinde cereyan etti. Parti Genel Merkezinin büyücek salonundaki masa etrafında tartışmalar cereyan ederken bir ara Alican, Fahrettin Kerim Gökaya takıldı:

"—Hoca, sen bu tüzük işlerinden anlamazsın.. Daha particiliğin çok yeni Bırak da, arkadaşlar konuşsunlar.."

Gökay pervasız cevap verdi:

"— Kim demiş anlamam diye?.. Esas siz benden daha az anlarsınız.. Sen çelik çomak oynarken ben particilik yapıyordum..."

YTP li İmar Bakanının sözüne Genel İdare Kurulu ve Grup Yönetim Kurulundan toplantıda bulunanların hepsi güldüler. Hatta Alican bile tebessüm etti! Ama iş burada bitmedi. Masanın öbür ucundan birisi:

"— Hocamın hakkı var, beyfendi.. Siz kendisinin CHP sıralarında çalıştığı zamanı hesaba katmıyorsunuz anlaşılan" deyince, kahkaha ayyuka çıktı. Bu işe de Gökay bile gülümsedi!

Olayın cereyan ettiği sıralarda saatler epey ilerlemiş, Sah akşamı saat 21 de başlayan YTP Genel İdare Kurulu toplantısı bir hayli hararetlenmişti.

"Kader Toplantısı" adı verilen toplantılarından birisini daha yapan YTP yöneticileri, bu defa savaşa bir müddet için ara vererek meselelerini karara bağladılar. Öçten grupu bir eksikle toplantıya katılmış, Osman Hacıbaloğlu nedense gelmemişti. Toplantıya Grup Yönetim Kurulu da dahil edilmişti. Ancak onlar oylamalara katılmıyorlar, fikirlerini söylüyorlardı.

Kurulun meseleleri malûmdu. Şimdi yaman bir Alican muhalifi kesilen Aydın Yalçının takviyesini alan Öçten ve Perinçek bazı taleplerde bulunuyorlardı. Hedef Yusuf Azizoğlu ve Raif Aybardı. Alicanın etrafına sıralanmak yarışında karşı taraf türlü taktikler düşünmüş ve bir evvelki toplantıda bunları öne sürmüştü. Evvelâ İcra heyetinin değişmesi isteniyordu. Bunun için muhakkak Büyük Kongreye gidilmeli ve demokratik usulle yeni yöneticiler seçilmeliydi. Bu olmadı, bir başka taktiğe müracaat edilecekti. Bu seferki,'Genel İdare Kurulu üyeliğiyle Bakanlıkların aynı kişilerde birleşmemesi hikayesiydi.

Bir evvelki toplantıda yarıda kalmış meseleler, pişirilip kotarılıp gene ortaya kondu. Evvela Büyük Kongreye gidilmesi yeniden ortaya atıldı. Öçten ve Yalçın bunu savundular. Sadık Perinçek biraz çekimser kaldı. Eski DP li, kendisinin gene yanlış anlaşılmasından korkuyor olacaktı.

Hatipler, Yalçın ve Öçtenin fikrini desteklemediler. Sonra oylamaya geçildi. Savunma o kadar zayıf, hava o kadar belli idi ki Büyük Kongre talebine sadece iki kişi - Öçten ve Alican- müsbet oy kullandılar. Yalçın bile çekimser kaldı.

Bu olmayınca, ikinci muhalif grup ikinci denemeye geçti. Bu defa Genel Yönetim Kurulu üyeliği ile Bakanlıkların aynı şahıslar üzerinde toplanmaması istendi. Buna da itiraz edildi. İtiraz haklı yoldan yapıldı ve kabullenildi. İtiraz Kastamonu Senatörü Nusret Tunadan geldi. Tuna yeni Partiler Kanununun bu gibi konularda yeni hükümler getirdiğini, yakında Meclise gelecek kanuna göre bir ayârlama yapılmasında fayda olacağını, şimdilik bir Tüzük tadiline gitmeğe lüzum olmadığını bildirdi.

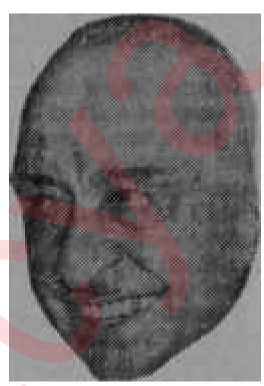
Bunun üzerine Öçten Grupu son kozunu oynadı: Alicanın dışında Yönetim Kurulu üyelerinin yemden seçilmesi isteniyordu. Azizoğlu teklifi gülerek karşıladı. Kimse itiraz etmedi. Ses seda çıkarmadan oylar atılmağa başlandı. Bu arada Öçten, kendi grupunun adamı Yalçını Genel Başkan Vekilliği için aday göstermişti.

Aydın Yalçın, sadece ve sadece üç oy aldı. 19 kişiden geri kalan 16 sı Azizoğlunu yerinde bırakmışlardı. Öçten ve arkadaşları bir başka taraftan daha atladılar. Genel Sekreterliğe

İnönü 79 yaşında

İzmirde, 24 Eylül 1884 tarihinde doğan bir adam, İsmet İnönü, 24 Eylül 1968 tarihinde Sah günü 79 yaşında oluyor. İsmet Paşa belki bu *yıl, milletin inanılmaz bir çoğunluğundan, bir duayı bütün hayatında aldığından daha fazla nisbette alacaktır: "Allah uzun ömür versin!"*

Bunun sebebi bu duayı yapan herkesin İsmet Paşaya, partisine hatta onun görüş ve utanışlarına hayran, aşık olması değildir. Ama şu anda milletin büyük bir çoğunluğu, hele akü başında şahsiyetleri ve sağlam kuvvetleri açıca görmektedirler ki yüze yüze kuyruğuna geldiğimiz bir yol, İsmet Paşanın binr süre daha sağlam, canlı ve enerjisine sahip şer kilde memleketin siyaset hayatında rol oynamasıyla bize yeni, demokratik ve hür bir Türkiyenin kapılarını açacaktır-

Nitekim, İsmet Paşanın bu 79. yaşında ona hınçla diş bileyecekler de olacaktır. İsmet Paşayı kendi karanlık, sergüzeştçi emelleri için başlıca mani bilen bu zümreye, kendi açısından nasıl hak verilmez? Fakat bunların yanıldıkları bir nokta vardır: Demokrasi, daha güç ve belki bazı ıstıraplar pahasına da olsa, İsmet Paşasız dahi bu memlekette payidar kalmak gücünü kazanmıştır. Son üç yılın bir çok macerası bunun ümit verici delilini teşkil etmiştir. Yolun son kısmının da İsmet Paşayla tamamlanması bu güçlüğü ve ıstırap ihtimalini bertaraf edecektir.

AKİS, her bir ant millet ve memleket hizmetinde geçmiş bir ömürden dolayı Başbakanı tebrik eder, ona 79. yaşında mutluluk, sıhhat ve başanlarında devam diler.

Kâmuran Evliyaoğlu
Yeni taama yeni ağız

Kâmuran Evliyaoğlu getirildi. Evliyaoğlu Alican ve Azizoğlu grupunun militanlarındandır. Bu grup evvela Kapanlıyı Genel Sekreterliğe getirmeyi kurmuş, ancak Kapanlının fazlaca Sivri olmasından dolayı vazgeçerek böyle bir taktik kullanmıştır.

YTP nin "Kader Toplantısı" böylece saat 1.30 sıralarında son buldu. Öçten ve Perincek üzgün Kuruldan ayrıldılar. Kayıpları büyüktü. Zira yeni bir harekete geçecek zaman ve zemini bu yalanlarda ele geçirmeleri imkânsızdı.

Öçtenin "Yeni Türkiye Partisinden ayrılacak son adam benim..." sözü bunu açıkça belli etti.

Bir gayret..

Ertesi gün yeni Genel Sekreter bir demeç Vererek durumu basına açıkladı. Evliyaoğlu demecinde YTP nin eski DP li vatandaşların gerçek partisi olduğunu ve basirete bağlı bir politikanın huzur ve sükûn getireceğini belirtiyordu.

YTP içindeki dövüş şimdilik durmuştur. Öçtemin sinir harbine devam edeceği sanılmamaktadır. Böylece İstifaların duracağı tahmin edilebilir. YTP nin yeni hamlesi, ayrılanlardan dişe dokunanları geri alabilmektir. Bunun da birkaç kişiyi geçmiyeceği rahatlıkla söylenebilir.

Muhalefet

Evlere şenlik...

Bu haftanın ortasında bir gün bir gazeteci M.P. Genel Merkezine tepfefon ederek, M.P. nin bir bildirisinde bahis konusu edilen Yolsuzluklarla Mücadele Komisyonu hakkında bilgi istedi. Gazeteciye M.P. nin Basın Sözcüsü Kenan Harun cevap verdi:

"— Vallahi kardeşim, böyle bir şeyi ben de duydum. Fakat bu komisyonda kimler var bilmiyorum" dedi. Sonra da bu işi bilse bilse Osman Bölükbaşının bilebileceğini ifade etti. Gazeteci üşenmedi. Bir defa da Osman Bölükbaşıyı aradı. Bölükbaşının telefonu başlangıçta cevap vermedi. Gazeteci bir kere daha Kenan Harunla, temas etti ve Bölükbaşının sıhhatinden endişe duyduğunu, telefonunun bir türlü cevap vermediğini bildirdi ve kendisinden bir yol göstermesini rica etti. Harun, bu defa:

"— O şimdi uyur. Fişi de çekmiştir. Bir de ben arayayım ve ilgililerle temas edeyim, sana bu Komisyon hakkında malûmat veririm" dedi.

Aradan zaman geçti. Bu arada Bölükbaşının ve M.P. Genel Merkezinin telefonları karşılıklı, meşgul sinyali verdi. Nihayet Harun gazeteciye şöyle dedi:

"— Osman beyle konuşamadım. Fakat, kardeşim nedense bu konuda hiç bir şey söylemek istemiyorlar. Bu komisyon yolsuzluklarla meşgul olacağı için gizli tutulacakmış!"

Gazeteci, M.P. sözcüsüne bu komisyonun polişçilik oynayıp oynamadığını sormadı ama bu defa başka M.P. lileri aradı. M.P. Millet Meclisi Grup odasında yetkili bir adam bulamadı. Genel Sekreter Ahmet Bilgin meseleyi öğrenince kendisini yok dedirtti.

Sonra mesele anlaşıldı. M.P. tebliğinde yer alan Yolsuzluklarla Mücadele Komisyonu henüz kurulamamıştır. Ama bu arada M.P. nin, bir reklâm şirketi karşısında icra-i faaliyet eyleyen Genel Merkezine binlerce ihbar mektubu geldiği açıklandı!.

Bir çeşit muhalefet

M.P., 2. Koalisyon Hükümeti kuruluğundan ve Mecliste aklı başında bir muhalefet partisi olmadığından öttrtt kendi kavruk kadrosuyla bu ağır vazifeyi kabullenmiştir. Komisyonlar, sözlü sorular, gündem dışı konuşmalar, tahkikat talepleri, suiistimal isnatları hep bu taktiğin icaplarıdır. Nitekim, haftanın başında sah günü bir M.P. sözcüsü, Kâzım Arar M.P. adına gündem dışı söz alarak muhalefet görevini yerine getirdi. Arardan evvel bu konuşmayı Bölükbaşının yapması kararlaştırılmıştı. Fakat liderin ani rahatsızlığı Ararın sahneye çıcmasına sebep oldu. Arar, Sıkı Yönetimin tatbikatından şikâyet ederek basının koruyucu meleği pozuna büründü.

Bu çeşit muhalefet Mecliste pek ilgi uyandırmamakta, sadece celselere revnak vermektedir. Zira Bölükbaşının kullandığı metodlar artık modası geçmiş 1960 öncesi metotlarıdır ve devir çok değişmiş, o çamlar hep bardak olmuş, suiistimallerin gizlenmesi değil açığa vurulması âdeti kazanılmıştır.

Ama, başka bir çeşit muhalefet yapmaya da ne Bölükbaşının ne M.P. nin çapı yetmektedir. Tabii Bölükbaşı için bahis konusu çap, fikri çaptır!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A.B.D.

Kavga sürüp gidiyor

Geçen haftayı kapayan Pazar sabahı, Alabama eyaletinin Birmingham şehrindeki zenci kiliselerinin birinde, beyazlar tarafından konulduğuna hiçbir' şüphe olmayan bir bomba patladı. Bora. banın patladığı sırada kilisede din dersi almak için toplanmış, yüze yakın küçük zenci vardı ve zavallılar, başlarına geleceklerden habersiz, papazı dinliyorlardı. Bomba patladığı zaman hepsi şaşkınlık içinde önce yerlerinde durakladılar, sonra da çığlık çığlığa kapıya doğru koştular. Kırmızı tuğladan yapılmış kiliseyi toz duman kaplanıştı, göz gözü görmüyordu. Yıkılan duvarların altından, toz duman dağıldıktan sonra, dört küçük zencinin cesedini çıkardılar. Yirmiden fazla yaralı da hastahaneye taşındı.

Bilindiği gibi, Alabama, Amerikanın siyah-beyaz ayrılığının kalkmasına şiddetle karşı duran Güney eyaletlerinin en aşırılarından biridir ve beyazlarla siyahlar arasında çekişmenin en şiddetlisine sahne olmaktadır. Alabama Vali6i George Wallace bu Haziran ayında Yüksek Mahkemenin kararına meydan okuyarak Üniversitenin kapısına dikilmiş, siyahların Alabama Üniversitesine yazılmasına bizzat engel olmaya çalışmıştır. Başkan Kennedy'nin federal kuvvete başvurması sonunda o zaman gerilemek zorunda kalan wallace o zamandan buyana fırsat buldukça gene kabadayılık göstermekten geri kalmamaktadır. Valinin bu tutumu üzerine de okullardaki zenci - beyaz ayrılığının en güç kaldırılacağı eyalet,' Alabama olacağa benziyor.

Alabama okullarındaki irk çekişmesi, bu ayın başında, yeni okul yılının başlaması üzerine yeniden patlak vermiştir. Mahkemelerin kararlarına uymak zorunda kalan okullar. kayıt için kendilerine başvuran zenci çocukları kabul etmişlerse de, bu sefer beyazlar zenci giren okulları boykot etmeye başlamışlardır. Geçen Pazar zenci kilisesinde patlayan bomba da, bu okullara kayıt meselesinden doğan huzursuzluğun hunharca bir tezahürüdür. Bu olay karşısında bir yandan Kennedy en derin teessürünü ifade ederken, diğer yandan Alabama Valisi "Wallace'in de beyazları siyahların gazabından korumak için tedbir almaktan başka birşey yapmadığı soruluyor. Öyle anlaşılıyor ki wallace, Güneyde siyahlara karşı duyulan hisleri istismar ederek İsim yapmak, hatta bir fırsatını bulursa Başbakanlık için adaylığını koymak niyetindedir. Fakat bereket versin ki, ne bütün Amerika yalnız Alabama ve benzeri eyaletlerden kuruludur, ne de Wallace'in arkasından gidecek pek çok amerikalı vardır.

Malezya

İlletli doğan devlet

Geride bıraktığınız haftanın başında, artık sayısı 'yüzü aşan dünya devletlerine bir yenisi daha katıldı. Adı Malezya olan bu devleti, her yeni devletin, doğuşunda olduğu gibi, bazıları sevinçle, bazıları da hiddetle karşıladılar. İşin fenası, Malezyanın doğuşuna kızgınlıkla bakanların başında bu genç devletin iki büyük komşusu, Filipinler le Endonezya geliyordu.

Bilindiği gibi. Malezya, Malaya ile eski İngiliz sömürgelerinden Singapur, Sarawak ve Kuzey Borneo'nun birleşmesiyle kurulan bir federasyondur. Sarawak ve Kuzey Borneo, büyük kısmı Endonezya yönetimi altında olan Borneo adasının üzerinde bulunuyorlar. Endonezyaya göre bu iki ülkenin halkı İngilterenin Güney Doğu Asyadaki nüfuzunu devam ettirmek için kurduğu Malezya Federasyonuna değil, Endonezyaya katılmak istiyorlar. Endonezya, yapılan yanlışlığın düzeltilmesi için Birleşmiş Milletlerin aracılığını istemektedir!.. Filibinlere gelince, onun da Kuzey Borneo'da gözü vardır.

General De Gaulle
Kendi başına buyruk

Malezyanın doğmasıyla birlikte Güney Doğu Asyada beliren yeni anlaşmazlıklar, eğer barışçı yollardan çözülmezse, bu bölgede dünyanın başını ağrıtacak bir sürü olay çıkacağına şüphe yoktur. Bir kere, Endonezya ile Malezya arasında çıkacak silâhlı bir çatışma, Birleşik Amerikayı çok zor durumda bırakacaktır. Çünkü Birleşik Amerika bir yandan Endonezyaya önemli askerî yardım yapmaktadır, diğer yandan da Malezya Federasyonunun kurususu olan İngilterenin Malezya politikasını desteklemektedir. Nitekim Malezyanın kuruluşunu ilk tanıyanlardan biri de Washington olmuştur. Silâhlı bir çatışma çıkarsa iki devlet arasında bir seçim yapmak zorunda kalacaktır. Bundan başka, Malezya devletinin sınırları içinde yaşayanların yalnız yüzde kırkı malayalı, buna karşılık yüzde kırk ikisi çinlidir. Pekin bu durumdan faydalanarak Malezyayı kendi nüfuzu altına almak için büyük gayretler sarfediyor. Bu ülkeyle Endonezya arasında çıkacak bir çatışmadan en çok Komünist Çinin ekmeğine yağ süreceğinden şüphe edilmemelidir.

Fransa

Büyük başın büyük derdi

Gazetecilerle konuşmayı pek sevmeyen uzun boylu, sarışın adam, etrafını çevreleyen, muhabirlerin bütün ısrarlarına rağmen "Bu konuda hiçbir şey söyliyemem" dedi. "Evet, 5 Ekimde Waşhington'a gidip Amerikan Dışişleri Bakanı ile görüşmeler yapacağım, fakat görüşmelerin konusu hakkında birşey söylemeye yetkili değilim."

Gazetecilerin sorularını -cevapsa bırakan uzun boylu diplomat, Fransız, Dışişleri Bakam Couve de Murville'di ve kendisi ketum davranmakta ne kadar ısrar ederse etsin, wastington'a gittiği zaman amerikan idarecileriyim Fransa ile Amerika arasındaki görüş ayrılıklarını görüşeceğini herkes açıkça biliyordu. Fakat ne var ki, hiç kimse bu görüş ayrılıklarının öyle bir görüşme ile giderileceğine inanıyor de-

Dünyanın Değişen Yüzü

İkinci Dünya Savaşını takip eden bir-iki yıl içinde hayata gözlerini yuman biri - olacak iş değil ya! - olsa da, şöyle bir mezarından başını kaldırıp alıcı gözüyle dünyaya baksa, herhalde büyük şaşkınlıklar içinde kalırdı. Bugün sanki 1945 sonrası dünyası bütün bütüne ortadan silinmiş, yerini bir başkası almıştır. Son onbeş yılı günü gününe, olayların içinde yaşayanlar için en önemli mesele, belki hâla Doğu ve Batı blokları arasındaki çekişme gibi görünebilir ama, olayların üzerine çıkılınca, ortalıkta en az bu çekişme kadar önemli yeni yeni gelişmeler olduğunu görmemeye de imkan yoktur.

Bir kere, ikinci Cihan Savaşı sona erdiği sırada, Avrupa, tarihinin gördüğü en ağır silleyi yemişti ve Batı Avrupa devletleri, Amerikanın yardımı olmadan, ne kendilerine yöneltilen yeni Sovyet tehdidini karşılayacak, ne de iç düzenlerini kurabilecek durumdaydılar. Oysa bugün Batı Avrupa, tarihinin altın çağını yaşamaktadır. Ortak Pazarın altı üyesi ekonomik gelişmeleriyle Amerikayı bile kendilerine imrendiriyorlar. Washington, prestij meselesini bir tarafa bırakmış, dış ticaret açığını kapayabilmek için dünün mağlûbu Avrupanın savunma masraflarını paylaşmaya çağırmaktadır. Askeri bakımdan ise, Amerikanın vurucu kuvvetine bağlı kalıp onunla yetinmeyi kendi güvenliği bakımından yeterli bulmayan De Gaulle Fransası, hiç şüphesiz hergün artan iktisadi gücünün verdiği bir güvenle, bir yandan kendi vurucu kuvvetini hasırlayıp geliştirmeye çalışırken, diğer yandan da NATO içindeki Anglosakson üstünlüğünü kırmaya uğraşmaktadır.

Doğu Avrupanın durumuna gelince, İkinci Cihan Savaşı sonunda onun hali Batı Avrupanınkinden çok daha içler parçalayıcıydı. Batı Avrupa devletleri, bütün savaş boyunca Alman - Rus çatışmasına kanlı birer alan oldukları yetişmiyormuş gibi, savaş sonunda da sözde kurtarıcı Sovyet ordularının getirilip yerleştirildiği komünist düzeni kabullenmekten başka çare görememişlerdi. Tarafsız gözlemcilerin söyleyip yazdıklarına bakılırsa, bugün artık bu durum da büyük ölçüde değişmiş bulunuyor. Polonya ve Macaristan savaşın getirdiği iktisadi çöküntüyü atlatmışa benziyorlar. Çekoslavakya ile Romanya da İktisadi kalkınma yolunda ilerlemektedirler. İktisadî kalkınma sağlandıkça Moskovaya olan bağlılık ve savaş sonunda bir kabus gibi çöken komünist terör de ortadan kalkmakta, bir zamanlar Moskovanın değişmez gibi görünen emirleri, şimdi milli gereklere göre yorumlanıp, tartışılmadan benimsenmeyen birer dilek olmaktan öteye gidememektedir. Komünist blok için bağımsızlığı önce Mareşal Tito seçmişti, onun arkasından da Gomulka her komünist devletin mutlaka Moskovanın borusunu çalmak zorunda olmadığı ilkesini benimsemiştir. Bir amerikan yazarın geçen hafta New York Times'de çıkan yazısına göre, Macaristandaki rus askerleri de artık "saygılı birer turist" olmaktan öteye gidemiyorlar. Romanyalı idarecilerin tarım politikası Krutçefin ötedenberi hoşlanmadığı bir politika olmakla beraber, romanyalılar görüşlerinde değişiklik yapmaya hiç de niyetli görünmüyorlar.

Ya Enver Hocaya ne buyurulur? Ufacık Arnavutluğun diktatörü, atıktan açığa Krutçefe cephe almış, koca bir bloka meydan okumaktadır. Diğer yandan, uzun bir suredir Enver Hocayla Titoyu hedef alıp birbirlerine atıp tutan Sovyetler Birliği ile Komünist Çin arasındaki geçimsizlik de şimdi açıkeca ortaya vurulmuştur. Nasıl De Gaulle ile Kennedy arasındaki ayrılıklar Batı blokunun birliğini gölgelemiş, Amerikanın liderliğini zadelemişse, ayni şekilde Krutçef ile Mao Tse Tung arasındaki anlaşmazlıklar da komünist blokun bölünmezliği efsanesini sona erdirmiş, Moskovanın Stalinden sonra zaten sarsılan liderliğini büsbütün şüpheye düşürmüştür.

Eskiden ister istemez Birleşik Amerikaya, ya da Sovyet Rusyaya sıkı sıkıya bağlı olan devletlerin gün geçtikçe başına buyruk duruma gelmeleri, özellikle De Gaulle Fransasıyla Komünist Çinin büyük birer dünya devleti olmak peşinde koşmaları, hiç şüphesiz, günümüzün milletlerarası münasebetlerinde görülen en önemli gelişmedir. Çok değil, bundan daha bir-iki yıl öncesine kadar, dış politika olayları İncelenip yorumlanırken bütün olup bitenler Birleşik Amerikayla Sovyetler Birliği arasındaki çekişme açısından görülüp değerlendiriliyordu. Fakat bugün, artık iplerin bu iki derletin elinden çıktığı anlaşıldıktan sonra, yapılacak değerlendirmelerde daha dikkatli davranmak gerekir. Dünya politikasında İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan ikili kutuplaşma artık bir daha geri dönmeyecek şekilde bozulmuş, onun yerini klâsik kuvvetler dengesi oyunları almaya başlamıştır.

şildi. De Gaulle'ün Fransayı Batı topluluğu içinde Amerikadan bağımsız ikinci büyük devlet yapmak için giriştiği gayretler, Paris ile Washington arasında Ortak Pazar meselesinden atom denemelerinin yasaklanmasına kadar uzanan geniş bir uçurum açmıştı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi De Gaulle, geçenlerde bir konuşma yaparak Güney Doğu Asya meseleleri üzerindeki fransız görüşünü açıkladı. Bu görüşe göre, bugün Laos gibi iç savaşın göbeğine düşmüş, ya da Vietnam gibi ikiye ayrılmış ülkeler, kendileri için en uygun bir yönetim düzeni altında ve en kısa zamanda birleşmeliydiler.

De Gaulle'ün Güney Doğu Asya konusunda yaptığı açıklamalar amerikan idarecilerini birkaç bakımdan endişeye düşürdü. Bir kere amerikanlar, ikiye ayrılmış ülkelerin birleşmesinin bölgeye bir istikrar getireceğini kabul etmekle beraber, birleşmenin hangi yolla yapılacağını göremiyorlar, bu gibi birleşmelerin günün birinde Ülkeye komünist hakimiyeti getirmesinden çekmiyorlardı. Eğer bu çekindikleri başlarına gelirse, şimdiye kadar Güney Doğu Asyada harcanan emek ve para bir anda havaya uçmuş olacaktı. İkinci olarak. De Gaulle'ün konuşması Fransanın şimdi - Avrupa ve Afrikadan sonra - Asyada da söz sahibi olmak istediğini gösteriyordu. Dien-Blen-Phu'dan sonra Güney Doğu Asyadan atılan Fransa, şimdi eskiden kaybettiklerini yeniden kazanmak peşinde olmalıydı. Eğer gerçekten böyleyse, Amerika ile Fransa arasındaki görüş ayrılıklarına yenilerinin eklenmesini beklemek gerekir.

Yukarıda da söylediğimiz gibi, Couve De Murville'in Washington ziyareti uzun yılların getirdiği anlaşmazlıkları bir günde gideremez. Fakat herhalde tarafların bir kere daha karşılıklı oturup görüşlerini birbirlerine anlatmalarında ve ortak noktalar aramalarında fayda vardır.

1 Kitap okudum

Adı : Kurtlar Sofrası

Yazarı : Attila İlhan

Türü : Roman

Yayınevi - Ataç Kitabevi yayınları 45, Çağdaş Romanlar serisi 4.

Baskı : İstanbul, Ay aydın Basımevi 1963, 271 sayfa 750 kuruş.

Konu : "Kurtlar Sofrası"nda romancı, İkinci Dünya Savaşından sonra Türkiyede başlayan demokrasi denemeleri sırasında; meseleleri sosyal açıdan ele alan bir gazetecinin maceralarını anlatıyor. Daha doğrusu anlatılan sadece gazeteci Mahmudun macerası değil, o devrin bu işlerle ilgili bütün bir kuşağının mâcerâsıdır. Romanın özelliği, bazı tiplerin muhayyel olmasına karşılık, pek çok tipin de demokrasi tecrübemizin içinde yaşamış, adları olaylara karışmış gerçek kişiler olması ve bunların yaşantısını dile getirmesidir.

Köhnemiş ve küflenmiş bir toplumun bizanten oyunları içinde, cehaleti, yobazlığı istismar ederek bir demokrasi yaratmak çabasını ortaya koyan roman bu arada aydınların dünyaya bakışlarını, sorunlarım, günlük yaşantıları içindeki buhranlarını, anlaşmazlıklarını da dile getirmektedir.

Ataç Kitabevi tarafından yayınlanan 271 sayfalık ilk cilt, romanın bir bölümünü bir senaryo tekniği içinde vermektedir. Çok pahalı olmayan kitap basmak endişesi ile ikiye bölünmüş olan romanın önümüzdeki ocak ayında çıkması beklenen son bölümü, ilk bölüm okunduğunda gerçekten sabırsızlıkla beklenmektedir.

Notlar : Attila İlhan, günümüzün hayli koflaşmış şiir alanında adı üstünde en çok durulan şairlerinden biridir. Şiirle olduğu kadar sanatın diğer kollan ile de yakından uğraşan şâir, "Kurtlar Sofrası" ndan önce de "Sokaktaki Adam" ve "Zenciler Birbirine Benzemez" adlı iki roman yayınlamış. bunlardan bilhassa birincisi ile roman sahasında da hakli bir şöhret sağlamış, dikkatleri üstüne çekmişti. Son romanı "Kurtlar Sofrası" için, sadece ilk bölümü okuyarak hüküm vermek erkendir ama, bu ilk bölüm bile, insanda kitabın tamamını okumak için kuvvetli bir İstek uyandırmaktadır.

İlhami SOYSAL

AKİSÇİLER SİZİN İÇİN GÖRDÜLER, DİNLEDİLER, SEÇTİLER

K i t a p l a r

Din ile Bilim : Bugün doksan yaşında bulunan Bertrand Russel, adı etrafında durmadan gürültü koparılan Bİr İngiliz filozofudur. Russel yalnızca bir fikir adamı değil, ayni zamanda güçlü bir aksiyon adamıdır da...

Russel, politika, din ve eğitim alanlarındaki kokmuş düşüncelere karşı yıllardanberi savaşmaktadır. Hela din sömürücülerine karşı savaşı amansızdır.

Russel'in çok değerli bir eseri olan "Religion and Science" Akşit Göktürk tarafından "Din ile Bilim" adı altında çok güzel bir türkçeyle dilimize çevrilmiş ve Elif Yayınlarının 7. kitabı olarak piyasaya çıkarılmıştır. 1963 de İstanbulda Baha Matbaasında basılan "Din ile Bilim", Elif Yayınevinin türk okuruna büyük bir zaruret sayılmalıdır.

Bizde, çevirmenin önsözünde denildiği gibi, bugüne kadar "dinsel 1-nançla bilimsel düşünce karşıtlığının derlitoplu, soğukkanlı bir tartışması" yapılmış değildir. Bugün hâlâ, din ile bilimin sınırrlarını cizebilen okumuş sayısı neyazık ki pek azdır. Bu bakımdan, Russel'in bu değerli eseri bizde büyük bir ihtiyaca cevap verecek niteliktedir.

"Din ile Bilim" bütün kitapçılarda vardır. Ayrıca, Elif Kitabevinden di istenilebilir. Fiyatı 5 liradır. (Elif Kitabevi, Beyazıt, İstanbul).

Duman Duman Üstüne: Mehmet 5alihoğlu hem yüksek mühendis, hem de şairdir. 1959da yayımlanan "Duman Duman Üstüne" adlı. kitabında elliden fazla şiiri var Salihoğlunun. Aşk yanı ağır basan bu gürler hâlâ canlı, taze, hayatla dolu. Salihoğlunun rahat bir söyleyişi var. Kendisi deniz çocuğu olduğu için, denizi çok kullanmış. Kitabı rastgele açıyorsunuz ve karşınıza "Tedirgin Yolculuk" adlı şiir çıkıyor. Şöyle diyor Salihoğlu: "Bir rüzgârdır ki senden esen, içimde kumrular havalanıyor-" Düşsel bir adanın koylarında, gönül yuva kurmuş seni bekler."

Bir roket
Al gülüm ver gülüm

Roketler

Silâhlar yarışı

Geçen ay Moskovada imzalanan "nükleer denemelerin kısmî olarak durdurulmasına ait anlaşma" dünya halk oyunda yatıştırıcı bir etki yaptı. Özellikle işten anlayanlar bugünkü nükleer dengenin ne durumda olduğunu ve yakın bir gelecekte - tabii, eğer anlaşma bozulmazsa- bu dengenin ne yönde gelişeceğini merak etmekten geri kalmadılar.

Gerçekten de bugünkü oturumda hem elindeki çeşitli roketlerin sayın, hem de bunların bir savaş vukuunda düşman topraklarına ulaştırabilecekleri nükleer tahrip gücü yönlerinden bariz bir üstünlük taşıyan Birleşik Amerikanın, atmosferde ve yakın uzaydaki nükleer denemeler yasaklandığına göre, bu üstünlüğünü devam ettirip ettiremeyeceği veya daha ne kadar bir süre için ettirebileceği hemen ilk akla gelen sorudur, Amerikalıların bu üstünlüğüdür ki son Küba buhranında Başkan Kennedy'ye son ve kesin sözü söyletmiş ve Krutçefe ricat kararını aldırmıştır. Bütün bunlara rağmen Sovyetlerin hâlâ caka satmalarını propaganda ve daha çok peyk devletler üzerindeki nüfuzlarım idame ettirme gayretlerine vermek doğru bir görüştür.

Sovyetlerin belirli roket ve nükleer harp stratejisi baştan beri büyük itme gücünü sağlayabilen "dev" roketlerin geliştirilmesine yöneltilmiş, bu sayede muazzam bir nükleer vurucu gücü bir noktaya ulaştırarak darbe tesiriyle beraber psikolojik taktik başarılar sağlamak amacına yönelinmiştir. Hattâ 1961 kış aylarında Novaya Zelmiya'da yapılan ve şimdi artık 60 Megaton -6 milyon ton TNT'ye denk tahrip gücündeki- olduğu bilinen "Süper bomba" denemelerinin başarıya ulaşması halinde dahi bunun nükleer dengeyi bozacak esaslı hiçbir etkisi bulunmadığı ozaman bilinmekteydi.

Böyle bir bombanın takriben yarısı kadar güçte, 24 megatonluk, bombalara mâlik bulunan Amerikan Stratejik Hava Komutanlığı -SAC- tarafından nükleer denemelerin izlenmesi, ve yapılan hesaplar sonucunda varılan gerçek şudur: Böyle bir bomba -yâni 24 megaton gücündeki- düştüğü noktadan 65 kilometre ötelerde yangınlara sebep olmakta, patlamadan hemen sonra çıkan büyük ölçüdeki ısı enerjisinin hava moleküllerini parçalamasından meydana gelen "Ateş topu" nun çapı 6-7 kilometreyi bulmakta, bombanın üzerinde patladığı yerde 1,5-2 kilometre çapında ve 50 -100 metre derinlikte bir çukur açılmaktadır. Özellikle yere yakın patlamalarda çıkan ve radyoaktivite yüklü zerreciklerden ibaret bulutlar 40 - 50 kilometre yükseklikte bir alanı kaplamakta, sonradan bu zerrecikler 350 - 500 kilometre yarıçap içersindeki bütün insanlari öldüren yağmurlara sebep olmaktadır. Eğer, rüzgârlar ve bulutların durumu müsait olursa bu yarıçap büyümektedir.

Yukardaki izahattan anlaşılacağı gibi böyle, hattâ daha büyük, meselâ 60 megatonluk bir "Dev bomba" bir şehri değil, bir endüstri bölgesini -Ruhr havzası gibi- yakıp yıkmak ve tamamen yok' etmek için bile çok fazla gelecektir. O halde bunun etkisinin daha çok; insan ve özellikle kütle psikolojisi üzerinde yapacağı "dehşet verici" ve "panik yaratıcı" yönde olacağı tabiidir.

Amerikalıların taktiği

Sovyetlerin devâsâ nükleer güçleri dev roketlerle karşı tarafın şehirlerine atıp dehşet saçarak savaşı kazanmak istemelerine mukabil amerikalılar bu lüzumsuz derecede büyük gücü orta büyüklükte hattâ hayli daha küçük parçalara ayırarak kullanmak yolunu seçmiş görünmektedirler. Böylelikle de hem ellerindeki cidden "muazzam" nükleer tahrip gücünü en iyi ve yerinde bir şekilde kullanmak imkânlarını sağlamış, hem de roketlerinin taşıma gücü yönünden Sovyetlere oranla henüz geride oluşlarının sonuçlarını kendi lehlerine çevirmeyi başarmakla bir taşla iki kuş vurmuş olacaklarım hesaplamış olsalar gerek...

Halen amerikanların elinde, muhtemel bir nükleer savaşta kullanılmak üzere hazır durumda bekleyen 400 ton kadar, atom ve hidrojen bombalarında kullanılan, ham madde -yani Uranyum 235 veya saf Plütonyum - mevcuttur. Bu maddelerin kullanılmasıyla 39 bin civarında nükleer harp başlığı yapılabileceği hesaplanmış ve imalât temposu buna göre âyarlanmıştır. Bunlardan 25 bin kadarının 50 kilometrenin altında menzili bulunan "taktik" harp başlığı olduğu da bilinmektedir. Bu başlıklara en iyi misal kara ordusunun halen kullanmakta olduğu - ordumuza da verilen - "Honest John" güdümlü mermileridir. Bunlarla bir kilotona -yani bin kilogram TNT'nin tahrip gücüne- eşit bir tahrip gücü sağlanabilmektedir ki bu da Hiroshima'ya atılan atom bombasının takriben 20de birine eşittir. Bu çeşit "taktik" bombalar radyoaktif kalıntılar bırakmamakta ve yalnız yakıp yıkma etkileri âdi bombalara oranla pek büyük olduğu, ağırlıkları ise *o* oranda büyük olmadığından seyyar birliklerle uçaklarda ve bir de düşmanın yapacağı güdümlü mermi saldırışlarına karşı koyacak koruyucu güdümlü mermilerde -yerden havaya fırlatılan "Nike-Herkules" lerde olduğu gibi- kullanılmaktadır.

Amerikalıların esas vurucu nükleer gücünü teşkil eden ve bir atom saldırısı karşısında misillemeyi sağlayacak olan - 7 bin dolaylarında tahmin edilen sayıdaki- "Stratejik" nükleer bombaları ise genellikle 1 Megatonun -bir milyon ton TNT'ye denk güç- üzerinde çeşitli boy ve tiptedir. Bunlardan başlıcaları şöyle sıralanabilir:

B-52 usun menzilli ve ses-üstü hızındaki ağır bombardıman jet uçaklarıyla taşınabilecek 24 megatonluk "Süper bomba"lar. Bunlar Sovyetlerin ülkesindeki dağınık ve Önemli endüstri merkezlerini bir anda yok etmek üzere imâl edilmişlerdir. Sayılarının 1500 civarında olduğu sanılmaktadır.

Yine utun menzilli, fakat hızı az B-47 ağır bomba uçakları için yapılmış bulunan 10 Megaton gücünde 2 bin

kadar hidrojen bombası da Stratejik Hava Kuvvetleri Kumandanlığının emrine verilmiştir.

Titan adı verilen oldukça yeni bir roket Berisinin taşıyacağı 10 Megaton gücündeki nükleer başlıklar. Bunlar da kıtalararası güdümlü mermiler sınıfına girmekte olup, 2 tane 166 bin libre -75'er ton- tepki kuvveti sağlayan motörle donatılmış olan roketin menzili normal . şartlarda 6 bin mil -8 bin kilometre- civarındadır. Bu başlıklardan elde 100 kadar olduğu tahmin edilmektedir.

Oldukça eski ve emektar olmakla beraber gerek harp silâhı olarak, gerekse uzay denemelerinde peyk, hatta içersinde insan bulunan kapsüller fırlatmada çok başarılı hizmetleri görülmüş bulunan ünlü Atlas güdümlü mermilerinden 190 tanesi 5 Megaton gücündeki hidrojen bombası başlıklarıyla Amerika ve hür dünyanın savunmasındaki rollerini elan kaybetmemiş durumdadırlar. Bunların menzili de 6 - 8 bin mil kadardır.

Modern silâhlar

Çok modern ve yepyeni bir roket sayılan Minutemen'lerden 160 kadarı 800 kilotonluk başlıklarıyla hizmete girmiş olup önümüzdeki yıllarda 800 tanesi daha özel yeraltı rampalarına yerleştirilmiş bulunacaktır.

Amerikan deniz kuvvetlerinin elindeki, geleceğin en önemli ve askerlik alanında bir devrim yaratan silâhını teşkil eden Polaris roketleri bugünkü hâlde 800 kilotonluk termonükleer harp başlığı taşımaktadır. A-2 tipi olarak tanınan bu roketlerin 2500 kikometreye yakın bir menzili olmakla beraber 'su altında dalmış, hattâ hareket hâlindeki denizaltılardan atılmak üzere geliştirildiği ve denizle sahili bulunan bütün ülkeler için - bugünkü durumda - korunulması hemen hemen imkânsız, "korkunç" bir silâh oldukları muhakkaktır. NATO emrine de Akdenizde kullanılmak üzere 48 tanesi verilen bu silâhlar geleceğin harplerinin her türlü şartlarını sağlayabilecek niteliktedir. Geri kalan 6 denizaltı Amerikan anavatan donanmasının emrinde olmak üzere yine Okyanuslarda daimi surette devriye gezmekte ve her an verilecek "Vur!" kumandasını bekleyerek denizaltında dalmış olarak seyretmektedir. Bu Polarislerin bir tanesi herhangi bir düşman şehrini haritadan silmeğe yetecek tahrip gücüne sahiptir. Bunun için güçlerinin Hiroshima bombasının tam 40 katı olduğunu düşünmek yetişir...

Uzun menzilli B-52 ağır bombardıman uçaklarının iki yandaki kanatlarının altına birer tane takılmak suretiyle hareket kabiliyeti çok arttırılan "havadan-yere" yani yerdeki hedeflere karşı kullanılmak üzere tertiplenen "Hound Dog" adındaki güdümlü mermiler ise özel bir Jet motörüyle çalışmakta, ses hızının iki katına kadar bir hızla 800 kilometre uzaklara kadar ulaşabilmektedir. Kumanda sistemi tamamiyle otomatik ve hedefi buluşu kendi kendinedir. Gövdesi, başlığıyla beraber 2 ton kadar olup, başlığının tahrip gücü 1 Megaton TNT dir. 1957 yılındanberi geliştirilmekle olan bu silâhın önemi açıktır. Çünkü, daimi olarak hur ülkeler göklerinde devriye gezmekte olan -bu arada Ankara semalarında da sık sık gördüğümüz - B-52 lerin taşıdığı başlıca silâhı teşkil etmektedir. .Böylelikle de Polaris taşıyan denizaltılarm teşkil ettikleri savunma (İncirinin göklerdeki halkası da tamamlanmış olmaktadır.

Savunmadaki zorluklar

Bütün bu "korkunç" silâhların meydana getirdiği, çok kuvvetli gibi görünen, savunma zincirinin aslında bir önemli şarta bağlı olarak çalışabileceğine şüphe bulunmamalıdır. O da düşman hücumunun cevap verilebilecek kadar bir süre önce haber alınması, aslında hazır durumda bekleyen atışa hazır güdümlü mermilerin görevlerini zamanında ve tam olarak başarabilmesi... Bunun için bir "Erken Haber Alma Sistemi"ne -Early Warning and Alarm System- ihtiyaç bulunduğu gibi, aynı zamanda herhangi bir baskın saldırısı karşısında mukabil hücumun yapılabilmesini sağlıyacak, savunma sisteminin beyni durumundaki, kumanda sisteminin tahrip edilmesi hâlinde bunun görevini üzerine alacak yedek merkezlere de ihtiyaç vardır. Bunlar son zamanlarda, yerdeki sabit merkezlerin tahrip edilebileceği düğünülerek, hareketli bir şekle sokulmak yolundadırlar. Polaris denizaltılarıyla havada daimi olarak uçan, özel surette tadil edilmiş ve haberleşme cihazlarıyla donatılmış KC-186 Jet uzun menzil uçakları bu amaçla tertiplenmişlerdir.

Bu araçlarda bir baskın hücumu halinde hangi hedeflere hangi güdümlü mermilerin yollanacağı önceden hesaplanmış ve bu "kumandalar" özel bandlar üzerine kaydedilmiştir. Ateşleme için sadece bu bandları çalıştıran makinenin düğmesine basmak yetecektir.

Amerika ve müttefiklerinin topraklan üzerine gelmekte olan uzun menzilli "kıtalararası" güdümlü mermilerin karşılanması için kullanılan nükleer veya normal başlıklı "Nike" güdümlü mermilerinin kumanda sistemleri son yapılan denemelerle geliştirilmiş ve bunların en son tipi olan "Nike-x" yapılmıştır. Mamafih amerikan savunması herşeyden önce saldırıya aynen - hattâ misliyle - karşı koymak esasına dayanmaktadır. Çünkü yapılan denemeler, nekadar mükemmel olursa olsun, kalabalık bir roket hücumu karşısında güdümlü mermilere dayanan bir savunma sisteminin bir çeşit "bunalma" ya mâruz kalabileceğini, böylece karşı tarafın "şaşırtma" yapabileceğini göstermiştir. O halde elde tek imkân kalmaktadır: Saldırıya karşı yine saldırı ile karşılık vermek!

Tüli'den haberler

Günseli Özkaya (Orcan) - tabiî senatör Şükran özkayanın eşi- çocuğu olduktan sonra bütün toplantıları erkenden terkediyor. Bakalım küçük Özkaya, annesinin sosyal faaliyetlerine de mâni olacak mı?

Eski hariciyecilerimizden) Şefkati İstinyelinin arabası bozulmuş. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile beraber otobüsle İstanbula gitmişler. "Yaban" muharriri bu seyahatten hiç memnun kalmamış ve Ankaraya dönmüş. İstinyeli ise İstanbulda kalmış, yakında İzmire geçecek.

Dr. Saim Bostancı ile aile dostu, Senato Genel Sekreteri Azmi Sorgun ve ailesi bu pazar Eymir gölündeydiler. Fakat hava o kadar serindi ki, erkenden dönmek zorunda kaldılar. Semato ekreterlerinden Sevim Akman da başka bir grupla gelmişti. Akman, patronuna sadakatini burada da göstermekten geri kalmadı. Unuttukları kavunu arkalarından yetiştirip otomobillerine Terdi!..

Samsun Şehir "Kulübünü görmeyenleriniz varsa, tavsiye ederiz: Hemen bütün Balkan memleketlerinde eşi yok, denilebilir. Geçen hafta Mahmut Kefeli, aldığı kilolara rağmen kendisini terketmeyen zarif hanımlarla birlikte oturuyordu. Meşhur Fenerbahçeli, eski santrfor, milli futbolcu Suphi -şimdi B.P. Müdürü-de Şehir Kulübünün müdavimlerinden. Kendisi hiç değişmemiş, yalnız biraz saçları dökülmüş.

•

CARE teşkilâtı yeni Türkiye mümessili Mr.Cracker, eşi ve iki çocuğu ile Ankaraya geldi ve işe başladı:

•

Müzmin bekâr milletvekillerindsn Melih Kemal Küçüktepepınar, yakın arkadaşları evlendikçe, âdeta kendisine de bulaşacak bir hastalıknıış gibi, evlenmekten korkuyor ve "Alarm halindeyim" diyormuş!

•

Ortak Pazar toplantıları dolayısiyle hafta sonunda İstanbulda bulunan delegeler ve evsahibi durumundaki zevat, misyon şefleri, Dışişleri Bakanlığının Sümer Otelinde verdiği resepsiyondaydılar. İstanbul Valisi Niyazi Ala ve eşi de Cumartesi günü Hiltonda bir parti verdiler. Toplantıda Hollanda Dışişleri Bakanı,' Büyük Elçiler, Ticaret ve Sanayi-Odası Başkanları, gazeteciler vardı. O gece Ahmet Emin Yalman ve eşi Rezzan Yalmanın da evlenmelerinin 41. yıldönümü imiş. Güzel bir tesadüfle kutladılar.

•

Milletlerarası pul, kolleksiyoncuları sergisi dolayısiyle Konsoloslukta yapılan bir toplantıda, U.S.A. şube müdürlerinden Amiral Johnson, Norfolk Belediye Başkanı adına İstanbul Belediye Başkam Necdet Uğura bir minyatür "âsâ" hediye etti.

•

Bu Pazartesi sabahı ilkokullar açıldı. Ama hayanın kötü sürprizi herkesi üzdü. Sabahtan itibaren devam eden yağmur, bütün' merasim programlarım altüst etti. Ankara Koleji öğrencileri de her seneki gibi bahçede toplanış muntazam bir şekilde sınıflara dağıtamadılar. Kolejin dirayetli Müdiresi Fikriye Okyayın hoparlörle verdiği talimata uyarak çocuklar, veliler ve öğretmenler binadan binaya koşuşup durdular. Bu arada, her seneki gibi gözümüze batan bir hususu yazmadan

Günler Geçiyor —— İlkokulların açıldığı pazartesi sabahı, Hürriyet gazetesinin Ankaradaki bir fotoğrafçısı okula gitmeden önce dedesinin elini öpen siyah önlüklü, kırmızı çantalı, uzun saçları beyaz kordelalı bir küçük kızın poz poz resmini çekti. Dede İsmet İnönüydü, küçük kız ise torunu Gülsün. Gülsün o gün, binlerle çocuk gibi okula başlıyordu.

Gazete fotoğrafçıları bundan altıbuçuk yıl önce gene Gülsünle dedesinin beraber resimlerini, Gülsünün doğum yatağının başında çekmişlerdi. Gülsünün babası, -Metin Teker-, onbeş gün evvel, idare ettiği bu mecmuanın binasının etrafı tabancalı, cipli polisler tarafından sarılarak masasının başından alınmış ve hapse konmuştu. Metin Tokerin suçu, devrin bir Bakanının yaptığı senetli, ispatlı muvazaanın bu mecmuada açıklanmış olmasıydı.

O günden bu yana, adeta göz açıp kapayıncaya kadar altıbuçuk yıl geçmiş.. Ne dolu, ne maceralı, ne heyecanlı, bazen ıstıraplı bazen sevinçli, ama en karanlık sularında bile daima ümitli, daima iyimser altıbuçuk yıl.. 1957 doğumlular şimdi siyah önlüklü eli çantalı birer küçük öğrenci..

Hayat nasıl akıp gidiyor, değil mi?

Erdoğan Ulusun düğün merasimi
Mohikanların sonuncusu

geçemiyeceğiz: Her yıl, Kolejin ille açıldığı gün, İlkokul çağındaki bu küçücük çocuklar, tilerinde çoğu zaman boylarından büyük selofan kâğıtlar içinde, itina ile yaptırılmış çiçek buketleri ile geliyorlar ve öğretmenlere veriyorlar. İsteyenler buna "çocukların şükran nişanesi" filan gibi isimler versinler. Bu durum insanda, küçücüklerin rüşvete alıştırıldığı intibaını uyandırıyor. Muhakkak öğretmenler de bundan memnun değillerdir. Çocuklara gelince, birazcık büyüyüp de akılları başlarına gelenler, bu çiçek buketlerine ne isim veriyorlar, biliyor musunuz? "Yağ şişesi"! Gençler arasında pek yaygın olan "Yağcılık" tâbirini bilenler, bunun ne demek olduğunu anlarlar!

Temenni edilir ki, okul idarecileriyle aileler elele verirler de, bu hiç de güzel olmayan "âdet"i kaldırırlar.

Dino de Laurentis dünya çapında ve ciddiyetinden şüphe edilmeyen bir sinema adamıdır. Eserleri ortadadır ve kazancı, hiç bir hafifliğe üzüm göstermeyecek seviyededir. Bazı memleketler hesabına çevirdiği dokümanter filmler de başarılı ve orijinalitesi olan kurdelalardır. Mesela, Japonyayla ilgili olanı.. Ama Türkiyenin havasından mıdır, suyundan mı, yoksa buraya yolu düşenler bizi böyle şeyleri Kolay "yutan" bir topluluk mu saymaktadırlar bilinmez, bu meşhur Dino ne Laurentis adına memleketimize gelip bir dokümânter çevirme görevini üzerine alan bir genç rejisör, Enzo Peri hem kendisini, hem temsil ettiği firmayı ve onun başındaki zatı gülünç etmekle meşguldür.

Dina de Laurentis'in Türkiyeyle ilgili iki fikri olduğu söylenip yazılmaktadır. Birincisi. memleketimizle -ve Tanıtma görevi taşıyan resmî müesseselerimizle- alâkalı bir dokümanter dir. İkincisi, meşhur bir Fin yazarının eseri olan ve İstanbulun fethi sırasında cereyan eden "Siyah Melek"i filme almaktadır. İkincisi sonranın işidir, olrincisi için çalışıldığı duyurulmaktadır.

Enzo Perl bu hafta Hiltonda bir basın toplantısı tertipledi Söylediğine göre. dokümânter filminde kullanılmak üzere genç kız seçmek üzere bir Güzellik Müsabakası yapacakmış. Onda kazanacak, türk tipine sahip elli genç kız bu filmde oynayacakların ş. Bir takım profesyonel film yıldızlarımız da rol alacaklarmış. Bunların bir kısmı çırılçıplak dansedeceklermiş.

Bunların, insana emniyet ve itimat veren davranışlar olmadığını, bizim bunları ve böylelerini çok gördüğümüzü, ciddi film çevirmek istendi mi Juies Dassin gibi davranıldığını acaba genç Enzo Peri efendiye söyleyip arılatacak bir aklı başında kimse ortalarda yok mudur?

Erdoğan Ulusun ne kadar çok dostu, ahbabı, seveni bulunduğunu Çarşamba akşamı Ankara Palasta yapılan nikâhı ve düğünü gösterdi. Yerli ve yabancı, İktidarı ve muhalefeti, politikacısı ve sanatkârı, memuru ve iş adamı Başkentin her çevresinden dünya kadar seçkin büyük salonu ağzına kadar doldurmuştu. Misafirleri yeni. evlilerin aileleri, gelin Biriçim Baydurun babası Sabahaddin Baydur ile genç ve güzel eşi, damat Erdoğan Ulusun babası Ahmet Ulus ile mütevazi eşi karşılıyorlardı. Erdoğan Ulusun şahitliğini İsmet İnönü yapacaktı. Fakat Başbakan o saatte işten baş alamayınca maalesef gelemedi ve saadet temennilerini vasıtalı olarak iletmek zorunda kaldı.

Yeni evliler ve karşılıklı yeni kaymbaba ve kayınvaldeler geceyi Ankara Palasın paviyonunda devam ettirdiler, o zaman herkes yeni *ve* güzel Ulusun da eşi kadar hoş ça-ça yaptığını gördü. Uluslar, bugünlerde Washington'a gidiyorlar. Erdoğan Ulus oraya Basın Müşaviri tayin olundu.

T İ Y A T R O

Ankara

Üçüncü Tiyatroda,

Üçüncü Tiyatro, Ankaranın ikinci telif oyun sahnesi olmak üzeredir. Geçen yıl "Çalıkuşu" ile perdesini açtığı gibi bu yıl da Orhan Asenanın yeni tarihi oyunu "Tohum ve "Toprak" la mevsime girecektir.

Yirmibeşi bulan kişileriyle II. Mahmut devrini canlandıran "Tohum ve Toprak"ı Ziya Demirel sahneye Koymakta, dekor ve kostümlerini Hüseyin Mumcu çizmektedir.

Bellibaşlı rollerini Haydar Ozansoy (Amber Ağa). Halûk Kurdoğlu (Alemdar), Savaş Başar (Ramiz Efendi), Ergun Uçucu (îsa Ağa), Mustafa Yalçın (Mehmet Bey), Baykal Saran (II. Mahmut), Ertan Savaşçı, Zafer Ergin, Turgut Savaş, Işık Toprak, Ejder Akışık, Nurşen Özkül (Ayşe Sultan), Yıldız Arslan, Işık Yenersu, Erol Kardeseci, Argun Çıdamlı v.s. nin oynadığı oyunu, bütüniyle, Devlet Tiyatrosunun en genç kadrosu canlandırmış olacaktır.

Yeni Sahnede

Yeni Sahne ise perdesini Friedrich Dürrenmatt'ın, geçen mevsim sonlarında İstanbul Şehir Tiyatrosunun sahneye koymuş olduğu, "Fizikçiler" le açmıya hazırlanmaktadır.

Dürrenmatt, alman diliyle yazan, İsviçreli bir yazardır. Hemşehrisi ve meslekdaşı Max Frisch'in ince ve alaycı üslûbuna karşılık onda sert, keskin, bir dram ve sosyal hiciv yönelimi açıkça bellidir. "Fizikçiler", adından da tahmin edilebileceği gibi, bütün İnsanlığı tehdideden Atom problemini işlemektedir.

"Fizikçiler" in rejisi çok genç, ama kaabillyetli bir sanatçı olan Evgin Orbeye verilmiştir. Orbeyin bu güzel fırsatı değerlendirmesini bileceği umulur. Dekor ve kostümlerini Seza Altındağın çizdiği eserde bellibaşlı rolleri Ahmet Evintan (Möbius) Bozkurt Kuruş (Newton), Asuman Korad (Einstein), Mediha Gökçer (Dr. Mathilde von Zand), Jale Ayata (Frau Rose), Ümit Minareci (Monika) canlandıracaklardır.

İzmir ve Bursada

Devlet Tiyatrosunun, turne halinde devam ettirdiği, İzmir Tiyatrosu mevsime, geçen yıl Ankarada büyük başarı kazanan, Peter Ustinovun "Foto Finiş" i ile girecektir. Bürsadaki Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu ise perdesini Devlet Tiyatrosu repertuvarında yer alan, bundan önce de yurdumuzda birkaç defa "Volpone" ve "Tilki" adları altında sahneye konulmuş olan Stefari Zwig ile Jules Romanins'in Ben Johnson'dan yeni bir versiyonunu yaptıkları komedi ile açacaktır.

"Tilki" yi, 1955 de, Cüneyt Gökçer sahneye koymuştu. Bu sefer Ragıp Haykır sahneye koymakta, başrolü (Volpone'yi) de, gene, kendisi oynamaktadır. Ulrich Damrau'ın eski dekor ve kostümlerinin yerini şimdi Seza Altındağın yeni dekor ve kostümleri alacaktır. Rol dağıtımında ise Ragıp Haykırla Coşkun Orhan (Zaptiyebaşı) dan başka bütün sanatçılar değişmiş, eski kadronun yerini genç oyuncular almıştır.

Haldun Dormen - Yıldırım Önal

Düo

İstanbul

Perdeler açılıyor

İstanbul sahnelerinde de yeni mevsime bir an önce ve en iyi şekilde girmek için hummalı bir çalışma «var. İstanbuldaklne bir yarışma da denilebilir. Çünkü, 1 Ekimde Şehir Tiyatrolarının perdeleriyle açılmasına yular yılı alışılmış olan mevsim, özel tiyatroların sayısı arttıkça, Eylül ortalarına doğru, erken gelmiye başlamıştır. Bu mevsim, özel tiyatrolardan 16 Eylülde temsillere başlıyanlar olmuştur. Bütün bu çaba, bu yarış. hep seyirciyi daha önce kendine çekmek, ona mevsimden mevsime daha güzel, daha yeni yaratışlar sunmak içindir.

İstanbulun sahne hayatına yeni ve taze bir soluk getirdikleri muhakkak olan özel tiyatroları İstanbul seyircisi de dikkatle izlemektedir. Şimdi Şehir Tiyatrosunun yeni mevsime nasıl gireceğinden çok, özel tiyatrolarda hangi sanatçıların hangi topluluklarda kaldıkları, yahut hangi topluluklara geçtikleri, hangi oyunlarda hangi rolleri oynıyacakları, ne gibi yenilikler görüleceği merak edilmektedir.

Pekcan Koşar ve arkadaşları

Yeni mevsimin getirdiği değişiklikler den biri de geçen mevsim, Küçük Sahnede Cezzarlar topluluğunda, "Tütün Yolundaki büyük başarısıyla umumi bir takdir kazanmış olan Pekcan Koşarın, Dormen topluluğunda ikinci dereceden rollere çıkarılmış öleli eşi Lale Belkisle birlikte, Aksaraydaki Küçük Opera tiyatrosunda yeni bit topluluk kurmuş olamasıdır. Pekcan Koşar ve Arkadaşları adını taşıyan yeni topluluğun kadrosunda şu sanatçılar vardır: Küçük Sahneden Seden Kızıltunç, Orhan Aydınbaş, Şehir Tiyatrosundan İlhan Hemşehri, Neşe Yulaç, Gönül Beyhan, Zafer Önen...

Yeni topluluk 16 Eylülde perdesini

açmış ve-ne yazık ki- çok görülmüş bir oyunla çalışmalarına başlamıştır: "İkiz Kardeşim David". Ama bunun tir on önce mevsime girmek, Aksaray halkına Beyoğluna gidip görmek fırlatıra bulamadığı bir - "hazır" - komediyi sunmak, bu arada da yeni bir oyun çıkarmıya daha rahat çalışmak düşüncesinden ileri geldiği ve Pekcan Koşarla arkadaşlarının pek Fakında yeni bir eserin temsiline baş Uyacakları tahmin edilmektedir.

İstanbul Tiyatrosunda

Ahenkli çalışmaları sayesinde Karaca Tiyatrosunun zorla tükettiği ilgiyi, rağbeti kendine çekmekte gecikmemiş, istikrarlı bir kadro ve repertuvarla, halk tiyatrosu olarak, geniş bir topluluğun gülme ihtiyacını karşılamayı başarmış olan İstanbul Tiyatrosu da 20 Eylülde perdesini açmış olacaktır.

Kadrosunda Toto Karaca, Alev Sürurî, Saime Bekbay, Nurten Atakman, Sevim Çalışgir, Aynur Dümer, Celâl Sürûrî, Ali Sürurî, Ekrem Dümer, İlhan Daner, Selim Naşit gibi sevilmiş, tutunmuş sanatçıların yer aldığı topluluk mevsimi "Zır Deliler" vodvili ile açacaktır. -

Dormende "Montserrat"

Dormen topluluğu, Kıbrıs turnesinden gelir gelmez, ayağının tozuyla yeni mevsime girmiş olacaktır. 21 Eylülden itibaren, yalnız dört hafta için oynanacağı ilân edilen oyun eski bir oyundur ve turnede çıkarıldığı anlaşılmaktadır: Emmanuel Robles'in yıllarca önce Ankarada, Küçük Tiyatroda, "Bir Ümit İçin" adı altında oynanmış olan "Montserrat" sı.

Bu oyunu evvelce, en önemli rollerinde, Saim Alpago ile Kerim Afşardan görmüş olanlar, hayal kırıklığına uğramaktan belki korkacaklardır. Ama Dormen kadrosunda, bu oyunda vazife alan Uç sanatçı var ki, bu güçlü oyunun eski temsillerini hiç de aralmıyabilirler: Erol Keskin, Ayfer Feray ve Metin Serezli.

Oraloğlu ve Freud...

İstanbulun özel sanat tiyatroları içinde tuzlu biberli piyesler oynamakla şöhret yapmış olan Lâle Oraloğlu topluluğu yeni mevsime 30 Eylülde, İki oyunla birden, girmeğe hazırlanmaktadır. Bunlardan biri geçen mevsim Batı sahnelerinde çok oynanmış ve genel bir ilgi uyandırmış elan, Henry Denker'in Sigmund Freud'un en önemli psikanaliz denemesini - Elisabeth von Ritter olayını - işleyen "A Far Country" adlı oyunudur. Geçen mevsim Pariste, Ünlü alman komedyeni Curd Jurgens'in "Kırmızı İplik" adı altında büyük bir başarıyla oynadığı bu oyunu Oraloğlu tiyatrosu "Freud ve Hastası" gibi, özüne uygun düşmeyen pek basit bir ad altında oynıyacağını ilân ediyor. Umulur ki oyunun temsili, psikanalizin büyük keşfini canlandıran bu önemli esere daha uygun bir seviyede olsun.

Oraloğlu kadrosunun Saim Alpago, Apturrahman Palay gibi Devlet ve Şehir Tiyatrolarının seçkin komedyenleri ile kuvvetlenmiş olması bu ümidi kuvvetlendirmektedir.

Topluluğun aynı zamanda sahneye koyacağı ve münavebe ile oynıyacağı ikinci oyun ise "Cinayet Yolu" dur. İlk oyunların dekorlarını Teoman Orberk ile Duygu Sağıroğlu çizmişlerdir.

Filmler

Sessiz akın

İkinci Dünya Savaşından önce Türkiyedeki getirtici şirketler, hem ucuz oluşları, hem de işledikleri konular bizim seyircimize daha uygun görüldüklerinden olsa gerek, alman filmlerine yakın bir ilgi gösterirlerdi. USİS'in de araya girmesiyle yapılan bir anlaşma sonucu, alman - bir o kadar da fransız - filmleri, yerlerini ister istemez Hollywood ürünü filmlere bıraktılar. Bu anlaşmanın son yıllarda epeyi sansıntılar geçirmesi sebebiyle, Hollyuood filmleri, getirtici şirketler için eski çekiciliklerini kaybettiler ve ikinciler, yeniden suyun yüzünde belirmeye başladılar.

Gerçekte her iki ulus sineması da savaş sonrasında kendilerini toparlamışlar, gidişe bir çekidüzen vermişler, devletten de bir takım imtiyazlar kopararak eski dış pazarlarım yeniden ele geçirmek üzere, yavaş yavaş sokulmaya başlamışlardı. Ödemede kolaylık bir yana, fiyatlar son derece ucuzdu. Üstelik, alman sineması, son yılların tüccar İtalyan sinemasını taklit ederek, her ülkenin nabzına göre şerbet filmleri listelerinde birbiri arkasına sıralamıştı bile.

Türkiyedeki getirtici şirketler, bundan böyle Hollywood filmlerini de Avrupa üzerinden satın aldıklarından bir taşla iki kuş vurmanın yoluna gittiler ve araya önce deneme amacıyla birkaç alman filmini sokuşturdular. İki yıldır arada bir de olsa sinemalarımızda boyveren alman filmleri; bu amaçla getirtilmiştir ve sessiz akın, bu yıl daha da hızlandırılmıştır. Ilınan - ya da getirtilen - filmlerin hiç biri gerçek bir değer taşımamaktadır, hepsi de üçüncü sınıf: filmlerdir. Bu değersizlikleri yetişmiyormuş gibi, bir de fransızca dublaj kopyaları getirilmektedir ki, bu da işin tuzu biberi olmaktadır.

İki kötü, bir orta

Yeni sinema mevsimi henüz tam anlamıyla başlamamış olmasına karşılık, üç alman filmi birinci vizyon olarak programlarda yer almışlar ve seyirci karşısına çıkmışlardır. Bunlar sırasıyla Paul May'ın "Soldatensender Calais - Şafakta Öldüler", Harald Philipp'in "Strafbataillon 999 - 999 uncu Ceza Taburu" ve Alfred weidenmann'ın "Bumerang - Öldüren Dakikalardır.

Paul May'ın yeni alman sinemasında herhangi önemli bir yeri yoktur >e rejisör olarak da baremlilerden öte değildir. Filmi "Soldatensender Calais - Şafakta Öldüler", anlaşılmaz bir hikâyeyi, sakız gibi bütün film boyunca durmaksızın çiğnemekte, "savaştan yana mı, değllmi"liği bir tarafa, ne söylemek istediği de bir türlü anlaşılmamaktadır. • Karışık hikâyesinden güçlükle çıkarılan şudur : alman ordusunda~savaşan Uç arkadaştan biri tPeter Carsten) ordudan kaçarak İngiltereye sığınır ve hür fransızların İngiltereden yaptıkları bir radyo yayınında görev alır. Geride kalan iki arkadaş ise - Helmut Schmid ile Klausjürgen wussow - savaşa devam ederler, İngiltereye kaçan vatan haini, bu İki arkadaştan birinin de kardeşidir. Olay, işgal sırasındaki Paris şehrinde geçmektedir. Gizli mukavemetçilerden bir kadın (Karin Huebner) ile Geslapo'dan bir başka kadın (İngeborg Schöner) da işin içine karışır. Hikâye, giderek arap saçına döner. Kim kime karşıdır, niçin karşıdır, anlaşılmaz. Sonunda da - seyircinin o kadar beklemesine rağmen - türkçe adına benzer hiç bir oluş olmaz. Ne şafak, ne şafakta savaş ve ne de ölenler vardır.

İkinci kötü alman filmi örneği rejisör Harald Philipp'in "Strafbatail lon 999 - 999 uncu Ceza Taburu", Paul May'ın "Soldatensender Calais - Şafakta Öldüler" inden bir gömlek daha üstündür. Üstündür, çünkü ne söylediği ve ne söylemek istediği - şükür - ortadadır. Olay, kuzey cephesine sürülmüş bir ceza taburunda ve sürgün alman askerleri arasında geçer. Sürgünler, ilitler rejimine karşı gelmiş kişilerdir. Hikâye cephe ile cephe gerisi arasında geçen iki olay zinciri arasında paralel geliştirilmektedir. Önemli kişiler, doktor Deutschmann (Ernest Schröder), albaylıktan erliğe indirilmiş bir eski asker (Werner Hesseland) ve bir anarşistdir (H. E. Jager). Arada işkence etmekten zevklenen bir çavuş, işi oluruna bırakmış bir tabur kumandam, ne pahasına olursa olsun

"Öldüren Dakikalar"
Havanda döğülen su

kendini göstermek isteyen genç bir teğmen ve savaşa karşı çıkan bir yüzbaşı da tamamlayıcı kişilerdir.

Harald Philipp'in tek başarısı -tabii bu başarıyı Paul May'inkine oranlamak şartiyle - kahramanlarını çok daha gerçeklere uygun işlemesidir. Savaşı, hikâyesine fon olarak kullanmak yerine savaşı da hikâyenin kahramanlarından biri saymakta, ona göre bir işleme tâbi tutmaktadır. Savaştaki insanlarla cephe gerisi insanları arasına giren bir başka hikâye - işgali altındaki köydeki gerillâcılarla gerillâcının kızkardeşinin doktor Deuschmann'a olan aşkı gibi- gerçi havadadır ama, Harald Philipp, hızla yeniden savaşa ve savaşan insanlarına dönerek bu aradaki yamama hikâyeyi geçiştirir.

"Öldüren Dakikalar"

Doğrusu istenirse, ne Paul May ve ne de yarım başarılı Harald Philipp günümüz alman sinemasının ger;ek temsilcileridir. Bugün alman sineması deyince akla gelen ilk adlar, ana yurduna çoktan dönmüş olan eski ustalar, Fritz Lang, Robert Siodmak, orta kuşaktan Helmut Kautner, Harald Braun, wolfgang Staudte ve yenilerden ise Rudolph Tielle'dir. "Bumerang - Öldüren Dakikalar" ın rejisörü Alfred Weidenmann da, çokluk orta kuşak rejisörleri arasında sayılmaktadır ve iyi bir ad'a sahiptir.

Film, Avrupa sinemalarında' 1960 yıllarında pek moda olan suçlu gençlik problemini işlemektedir. Savaş sonrasının bir türlü kendini toparla-

yamayan yeni gençliğini suça iten sebepler nelerdir ve niçin suçlu ötüyorlar? Bu çeşit bir problemi çözümlemede, çokluk, senaryocularla rejisörler ortak ve dış görünüşü hemen hemen her çeşit sınıftan seyircinin ilgisini üzerine çekebilecek bir türü, polisiyeyi ele alıyorlar. Cinayet, ya da soygundan yola çıkılıyor, soruşturma sırasındaki gelişen olaylar dizisinde ise, kahramanların çevreleri, yetiştikleri ortamlar ve kişiliklerinin toplamından da birtakım çözümleme gerçekleri ortaya çıkıyor.

"Bumerang - Öldüren Dakikalar", yeni alman sinemasının en iyi üç erkek oyuncusunu, Hardy Krüger, Marta Adorf ve Horst Frank'i de bir araya toplamaktadır.

Rejisör Alfred Weidenmann'ın filminde bu üç oyuncu, çiçeği burnunda üç genç gangsteri canlandırıyorlar. Olay Berlinde geçmektedir. İki Berlinli ve bir Münihli genç, akşamüstü istasyonda buluşuyorlar ve Berlinlilerin uzun bir süredir tasarladıkları İşçi Sigortaları Kurumunu soymayı tatbik alanına koyuyorlar. Buluşma akşamüstüdür ve soygun geceyarısına doğru yapılacaktır. Bu aradaki mesafeyi kapatmak için üç genç dağılıyorlar. Münihli (M. Adorf) oteline gidip sevgilisi ile bir telefon konuşmasından sonra vurup kafayı yatıyor. İçlerinde en gerçekçi olanı da budur.

Diğer ikisi, önce willy'nin (H. Frank) evine uğruyorlar. Willy, yaşı bayii geçkin bir bar kadınına (İngrid van Bergen) Jigololuk yapmaktadır. Fakat kadın parasıyla tuttuğu erkeği, bu defa genç Robert (H. Krüger) ile değiştirmek arzusundadır. Bunu Willy'nin yanında açıklamaktan da geri durmuyor. Kadın için erkek, parasıyla kiraladığı bir çeşit zevk aracıdır. Robert, kiralanmaya yanaşmıyor. Wllly ise, kolaylıkla elde ettiği bir takım zevk ve rahatlıkların elden gideceğini kestirerek tedirgin oluyor ve bu tedirginliğini de filmin sonuna kadar sürdürüyor.

Yirmidört saatlik hikâye

Olay yirmidört saat içinde geçmektedir. Rejisör weidenmann, sinemada en zor olan yanı, zaman dilinimi filminde başarıyla ayarlamıştır. Soyguna kadar üçlü giden hikâye, sonraları birleşiyor, toplanıyor ve tek yönlü olarak sona doğru hızlana hızlana gidiyor.

Robert. willy'nin evinden ayrılıp kendi kaldığı pansiyonuna gidiyor. Onun da genç bir kız sevgilisi vardır. Telefonlaşıp buluşuyorlar. Mevsim kış ortasıdır. Birlikte kapalı bir göl plajına gidiyorlar. Gelecekten söz ediyorlar. Bu çeşit soygun filmlerinde çok sık rastlanan bir aptallıktan uzak, Weldenmann, kahramanlarına, geleceklerinin bu soygundan alacakları paraya bağlı olduğu umudunu hiç verdirmiyor.

Gerilimi sağlayan, Willy ile geçkin sevgilisi arasında patlak veren ayrılık olayı oluyor. Kadın, kopuşu açıktan değilse bile, bir küçük kadınca oyunla Willy'ye duyuruyor. Robert'in, soygun öncesi buluşma yeri olan bir bara girdiğini görüyor ve evden fırlayıp bara koşuyor. Robert, ikisinin birleşmesinin imkânsızlığını kadına anlatıyor. Bu arada Willy -hiç birşeyden habersiz olarak- buluşma yerine geldiğinde, camdan sevgilisiyle arkadaşım görüyor ve durumu, tam tersi bir açıdan yorumluyor. Rejisör weidenmann'ın ve senaryocusunun en güçsüz yanları da buradadır. İşi düğümlemek amacıyla bir olup-bittiye getiriyorlar ve kıskançlık içindeki Willy'ye soygunu polise ihbar ettiriyorlar. İhbar bu kadar bir pamuk ipliğine bağlanmasa, hikâye belki de daha da güç kazanacaktır. Ama öyle olmuyor, soygun ânında polisler üç genci de suçüstü yakalıyorlar, Robert, ellerinden kurtulup yaralı olarak kaçıyor.

Filmin bundan sonrası bir çeşit adam avına dönüyor. Yaralı Robert'i polisler kıskıvrak çember içine alıyorlar. İğreti bir hikâye kurgusunda polis komiseri ile Robert, İkinci Dünya Savaşı sırasından tanış çıkıyorlar. Roller bir an için değişiyor. Geriye dönüşte, düşmandan kaçan Robert, yaralı bulduğu polis komiserini de sırtma yüklenip kurtarıyor. Rollerin değiştiği bu yeni durumda komiser ne gibi bir davranışı sürdürecektir? weldenmann, bunun üzerinde pek durmuyor. Robert, gitgide daraltılan polis çemberi içinde, sıkıştırılıp öldürülüyor.

Weldenmann, "Bumerang - Öldüren Dakikalar" da çözümleyici bir rejisör değildir. Kahramanlarını bu tür bir soygunculuğa iten nedenleri de öyle derinlerine inerekten araştırmıyor. Araştırmacı yanı olmayınca, çözümlemeci yanı da olmuyor tabii. Arada tek yaptığı -kibrit alevi gibi geçici bir başarı da- "teşhir"cilik oluyor ki, bu da filmi "Bumerang - Öldüren Dakikalar'"a pek bir değer katmıyor.

SOSYAL HAYAT

Kadınlar

İş kadınları

Eköse elbiseli kumral kadın, garalın bir kenarında oturmakta ve kötü kötü düşünmekte olan sarışın gence yaklaştı ve onunla almanca konuşmaya başladı. Çocuk birden heyecanla yerinden fırladı, kadına teşekkür etti, biraz ötede duran arkadaşlarına doğru koşar adım yürüdü.

Uç gençtiler. Memleketleri olan Aitnanyadan İrana seyahate gitmişler, şimdi Türkiyeden transit geçiyorlardı. Fakat tam Ankaraya yaklaşırken bir kaza yapmışlar ve küçük Wolswagen'lerini fena halde yaralamışlardı. Paraları yoktu. Otele gidecek durumda değillerdi. Araba tamirde idi. Geceyi nerede geçireceklerini düşünüyorlardı ki„ ekose elbiseli kadın yardımlarına koşmuş ve civardaki bir evin bahçesinde kamp yapabileceklerini kendilerine bildirmişti.

Ekoseli kadın bu yardımla da iktifa etmedi. Kendilerine bir Türkiye haritası hediye ederek, seneye tatillerini Türkiyede, meselâ Antalyada geçirmelerini salık verdi. Gençler büyük bir merak içinde, kendisini soru yağmuruna tuttular. Tam bu sırada bir işçi, koşarak kadına yaklaştı. Elinde bir sürü fiş vardı:

"— Bu arabaların işi bitti. Kontrole getirdim" dedi.

Ekose elbiseli kadın turistlere veda etti ve hızlı adımlarla garajın bürosuna girdi.

Kadının göremiyeceği iş yoktur

Nebahat Demirkaya Hukuk mezunu bir ev kadimdir, fakat teknik sahada çalışmaktadır. Bir Avrupa arabasının acentesi olan Otonam müessesesinin sahibidir ve bu müessesenin doğrudan doğruya tamir atölyesine nezaret etmekte, bu arada turistlerle, özel surette meşgul olmaktadır.

"Başı dertte', turist bize uğrar" diyen Nebahat Demirkaya, pek çok vatandaşın, turizm dâvasına, kendi sahalarında yardımcı olabileceklerine inanmakta ve tamir atölyesinde kriko ve motor sesleri arasında geçen saatlerini bu amaçla zenginleştirmektedir.

Otonam müessesesine ait tamir atölyesi ilginç bir yerdir. Nebahat Demirkaya için burası bir hastahanedir.

Nebahat Demirkaya
Arı gibi!

Önce arabaya teşhis konulur, sonra ona yeniden hayat verilir. Bir arabanın vücudu ve kalbi vardır. Sürüklene sürüklene gelen araba, bir süre sonra atölyeden tığ gibi çıkar gider ve insanları birbirine kavuşturur, unutulmuş köşelere medeniyet götürür.

Nebahat Demirkaya, Otonamın müessisi olan eşi yüksek mühendis Memduh Demirkayayi kaybedince, onun eserini devam ettirmek için bu işe girmiş, fakat çok geçmeden işe gerçekten bağlanmıştır. Bazı işlerin kadınlar için uygun olmadığı fikri yanlıştır, Çalışan kadın için bütün sahalar açıktır. Zaten modern hayat çalışma sahalarım pek çok değişikliğe uğratmıştır. Kadının zamanla bu sahalara da geçeceği muhakkaktır.

Moda

Gece gündüz spor giyim

Bu yılın büyük özelliği, spor kıyafetlerin gece ve gündüz gözde oluğudur. Hayatını rahatça yaşıyabilmesi için, büyük terziler kadına bütün kadınlığını muhafaza eden cazip spor kıyafetler hazırlamışlardır. Etekler gene dizlerin hemen altındadır ama, omuzlar daha sporcu, daha geniş omuzlardır. Belden bir kemerle hafifçe sıkılmış, yumuşak, çuval biçimi rahat elbiseler, şanel tayyörleri, gece için smokin İsmini alan sade ipekli tayyörler, az topuklu, rahat, fakat çok şık ayakkabılar, kalın, ısıtıcı, ekose

veya renkli kışlık çoraplar, soğuklarda ayakları koruyan çizmeler ve vücûda yakın, dümdüz, oğlan paltoları, bereler, kasket gibi bağlanan yünlü eşarp şapkalar, üstten dikişli büyük çantalar, bir renk, bir teferruatla kadınlaşan erkek yakalı spor elbiseler çok revaçtadır.

Gece için bu spor giyimin tek bir istisnası vardır: Uzun etek. Yalnız, bu uzun etek de gene spor bir şömizye bluz ve kemerle beraber kullanılmaktadır. Uzun etek. birkaç zamandır genelleşen blûz-etek modasını yemek saatine, geceye götürmüştür. Çizgili satenden yapılmış bir watteau eteği uzun kollu, kapalı bir muslin bluzla kadına gece. değişik bir' görünüş vermektedir. Gene düz siyah saten bir ateğin üzerine giyilmiş uzun kollu bir beyaz saten bluz, bir uzun zincir Kolye ve taşlı kemerle nefis bir gece kıyafeti teşkil etmektedir. Gece mantoları ise uzun, cepli, ısıtıcı ve rahattır,

ipekli elbiseler

Bütün bu spor kıyafetler bazen çok şahane ipeklerle yapılmaktadır. Meselâ, yünlü bir gece tayyörü çok şık bir brokarla astarlanmış veya bir kadın smokini en şahane ipekli ile meydana getirilmiştir.

Bu mevsimin ortaya attığı en büyük yeniliklerden biri de, ipekli kreplerden, yapılmış prenses biçimi elbiselerdir. Bunlar siyah veya çok gözalıcı canlı renklerden tercih edilmektedir. 'Portakal rengi bir ipekli krep elbise dümdüz ve belden dikişsiz olarak biçilmiştir. "V" biçiminde önden dekolte bir yakası ve eteğin ucunda da kendi kumaşından bir fırfırı vardır, Elbise uzun takma .kolludur. Mevsim başında büyük rağbet görmüş ve "tutunacak elbise" sıfatını kazanmıştır. - Tutunacak elbise, büyük terzilerin atölyesinden sokağa inecek, yâni herkes tarafından bol bol taklit edilecek olan elbisedir.

Bu mevsime hâkim olan bir moda da, rus kıyafetlerinden ilham alan bir modadır. Yandan gizli düğme ile iliklenen, kumaştan kemerle hafifçe sıkılan ve etek üzerine düşen rus kazakları, aynı tip elbiseler ve boynu kapatan dönük yakalı sveterler birçok hazır elbiselilerin vitrinini süslemektedir.

- Gençler ve Biz

Jale CANDAN

Bugün "deli gençlik", "serseri gençlik" ve genel olarak gençlik hakkında çok lâf ediyoruz. Hemen hemen dünyanın her yerinde gençler, bir, büyük problem olarak büyüklerin karşısına çıkmış durumdalar. Halbuki yıllar geçiyor ve bu problem bildiğimiz gençler pekâlâ hayat mücadelesine atılıyor, kendilerini kurtarıyorlar. Bu sefer onların çocuklarını karşımıza alıyor, onlarla uğraşıyoruz.

Bir süre önce gençlerle röportaj yapayım, onların düşüncelerini, duygusal hayatlarını, meselelerini anlayayım demiştim. Şunu itiraf etmek isterim ki gençler, beni şaşırttılar. Birçok meseleleri bizim meselelerimizden farklı değildi. Hele onların yaşına inmeye çalıştıkça, onları kendimden hiç, ama hiç farklı göremedim. Tabii bu arada basıları bir röportaj konusu olmaya değer görünmek istediler. Son filmlerden, son kitaplardan mülhem cümleler kullandılar. Kısacası, bugünün gençliği olmaya özendiler. Oysa ki. benim konuştuğum gençlerin bence tek bir dertleri vardı: boş zamanı değerlendirememek ve can sıkıntısı...

Evet, bence bugünkü gençliğin en önemli meselesi budur: Gençler önemsenmek, birşeyler yapmak, kişiliklerini meydana çıkarmak istiyorlar. Bu imkânları bulamayınca da kanun ve kaideleri aşarak, değişik şekilde hareket ederek büyümek dürtüsüne boyun eğiyorlar.

Bizim toplumumuzda gençliğin en büyük derdi budur : enerjinin iyi bir şekilde kanal ize edilememesi, çocuklara öğrenme, yetişme, çalışma ve yaratma zevki aylanamaması, sorumluluk verilememesi...

Çocuklara iyi birşeyler veremediğimiz gibi, anları, dünyayı saran kötü etkilerden korumamız da bugün çak. güçleşmiştir. Evet, her nesilde olduğu gibi bu nesilde de ela avuca sığmayan, kaideleri tanımak istemiyen bir "deli kanlı gençlik" mevcuttur ama, büyükler bunu, hiçbir zaman yapmadıkları gibi istismar etmişlerdir bugün...

Ucuz kitap ve kötü film tüccarı, değişik birşeyler yaratmak isteyen sanatçı, gençliklerine doyamıyan büyükler, kendi kusurlarını çocuklarına yükleyen anne ve babalar, bu konuyu alabildiğine kötüye işlemektedirler, Şurasını unutmamak gerekir ki, bugün romanlarda okuduğumuz, filmlerde seyrettiğimiz, gençliğe ait- inanılmaz birçok macera büyüklerin muhayyelesinden çıkmıştır! Gerçi bu tip maceraları yaşamış gençler yok değildir ama, bunların çoğu kendi iç dürtülerine uymaktan çok, büyüklerin yarattığı o korkunç, fakat cazip kahramanı taklit etmektedirler. Çocuklar, kişiliklerini buluncaya kadar daima birşeyi taklit etmek istemişlerdir. Dünkü kahraman sembolü harp meydanında, ilimde, fende nam yapmış adamdı. Kananları saydırmak için kendini feda eden, gemisi batarken onu terketmiyen, iyilik için bütün kötülükleri yenen roman kahramanı ise, her gencin kafasında ve kalbinde yer etmişti. Bugün yorulmadan kazanan, bir vuruşta zengin olan ve geniş omuzlan veya uzun saçlarıyla mukabil cinsi ve polisi peşinde koşturan gençtir onun kafasındaki hayal. Bu hayali yaratanlar ise büyüklerdir.

İleri toplumlarda doğan bu mada, bugün yeryüzünü tehdit etmektedir. İleri toplum, derdinin çaresini bulmuştur. Bir yandan kötü yala ittiği genci bir yandan tutmakta, onun boş zamanların değerlendirmekte, onun çalışma gücünü tam randımanla kullanmakta, ona sorumluluk, yüklemekte ve bu sorumluluğu yerine getirme şansı tanımakta ve ona saha açmaktadır, İktisaden de sosyal bakımdan geri kalmış bir toplumda, tehlike bunun için çok daha büyüktür. Tek çare, ailenin meseleye el atması, çocuğun boş zamanını kendi gücü içinde değerlendirerek, ona sorumluluk aşılamaya çalışması, çocuğu mümkün mertebe kaliteli kitaba, kaliteli filme, iyi şeylere alıştırmaktır. Ama ne yazık ki moda gençler kadar büyükleri de sarmaktadır. Derdimizi seviyoruz!..

KÖŞEDEN

Spor ve Parlâmento

Vildan Aşir SAVAŞIR

11 Temmuz 1963 günü çıkan gazeteler. A.P. senatörü Fethi Tevetoğlunun Senato Başkanlığına verdiği bir sözlü soruyu yayınlamışlardı. Hatırlanacağı gibi, o tarihten altı gün evvel İsveçte yapılan dünya greko-romen güreş birincilikleri sona ermiş, "pehlivanlarımız" şanslarını denedikleri 8 ağırlık sınıfında bir birincilik, bir üçüncülük alıp, toplayabildikleri 13 puan ile, ola ola ancak altıncı olabilmişlerdi. Bu hazin, fakat beklenilen bir netice idi. Ama gene de büyük üzüntü yaratmıştı.

Tevetoğlunun sorusu bu üzüntüyü dile getiriyor, bir yandan hesap soruyor, bir yandan sorumluların ilerisi için aldıkları veya almayı tasarladıkları tedbirler hakkında bilgi istiyordu. İşte, Devlet Bakam Necmi Öktenin geçenlerde, Senatonun 3 Eylül tarihli oturumunda, cevaplandırdığı soru bu soru idi.

Soru müessesesinin uyarma ve murakabedeki yerini, Parlâmento çalışmalarındaki değerini düşünecek olursanız ne bu soruya, ne Devlet Bakanının buna verdiği cevaba, hatta ne de sonradan söz alan soru sahibinin konuşmasına bakıp şu öksüz sporumuzun geleceği hakkında iyi leyler düşünmeğe, ümide kapılmağa imkan bulamazsınız. Sayın Tevetoğlu, sporun - toplumun fizik ve moral kalkınması, milli eğitim meselesi olarak - tümü içinde yeri ve değeri çok geri plânda kalan bir yönü ile ilgilenmiş, Bakan da, bu sınırdan asla çıkmıyacağına yemin etmiş gibi verdiği cevapta, şimdi masal olmuş dev basanların temelindeki tedbirlerden söz açmadan, feci yıkılışın sebeplerini tartışmadan, bir nevi kronoloji yapmakla yetinip, konusunun profanı olan her akıllı politikacı gibi, "...şöyle yapacağız, böyle edeceğiz" diye işi tatlıya bağlamıştır. Tedbir diye sayıp döktüğü şeylere gelince, onlar da sayın Bakanın sorumluluk kabul ettiği günden beri her acı fırsatta tekrarladıklarının yeni bir versiyonundan İbaret kalmıştır.

Böylece biri sormuş, öteki cevaplandırmış ve, himmet ve emek bekleyen ulu dâva tekrar rafa kaldırılmıştır.

Ne olurdu politika çevrelerinden, basından, eğitimcilerden, eski, yeni sporcular arasından biri çıkıp da şöyle sorsaydı:

"— Siz müsabaka organizatörü müsünüz, menecer, antrenör müsünüz? Kendi tâbirinizle, esnaf zihniyetli pehlivanları toplayıp üç-beş ayda sporcu - güreşçi yapacağım diye uğraşacağınıza, mukadder perişanlıklara, başarısızlıklara kılıf uydurmağa çalışacağınıza milletin - ama bütçeden, ama Totodan - yüz milyonları bağladığı şu binbir problemli işin prensiplerini, plânlarını, programlarını konuşsanız olmaz mı? Hâlâ mı yeni gün, yeni rızık?"

Doğrusunu isterseniz, insanın soru sahibini yermeğe de pek dili varmıyor. Bu sonuç biraz da işlerin tabiatının icabı. Şu yirmibeş yaşını tamamlamış, bir çok hükümleri kadük, meşhur 3535 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu yürürlükde kaldıkça, Bakanından, Umum Müdüründen dümen neferine kadar bütün sorumlular - güçleri bu kadarına yettiği için herhalde! - işlerini müsabaka tertip ve idare etmekten, her yorulana yorulduğa yerde han kabilinden tesis yapmaktan ibaret saydıkça bu böyle devam edip gidecektir. Yarın bir başka politikacının çıkıp da - şöhretli bir kulübe politik başkan seçilmek için de fena bir yatırım sayılmaz - bir penaltının hikâyesini Meclis kürsüsüne getirmesi kimseyi şaşırtmamalıdır. Arada olan sadece spora oluyor. Paha biçilmez zamana ve milletin yüz milyonlarına oluyor. Yoksa unutulmaz gezilerin hatırası, Napoli ve Tokyo yolculuğunun hayaliyle şimdiden sarhoş turistlerin kılının bile kıpırdıyacağı yok.

Bir sual akla geliyor: Peki, bu kanun kalkamaz, onan yerine gerçeklerimize ve günün icaplarına uygun, olumlu çalışmalara ışık tutacak prensiplerden mülhem, dünyanın bellediği, deneyip benimsediği yolda bir tasarı hazırlanıp Meclise sunulamaz mı? Olur, olur ama; olmuyor İşte!

Milli Birlik Hükümeti zamanında ilgililer büyük bir Şûra toplamışlardı. Bu memlekette Şûra toplama âdeti icadolunalı bunların en başarılılarından saydığım Spor Şûrası mükemmel değilse bile az kusurlu bir tasarıyı kaleme alıp sorumlulara vermişti. Bu tasarı önce lise tahsilinden mahrum yüksek mevki sahibi idareciler, sonra da başka hesaplara bağlı kişiler elinde kuşa döndü. Şimdiyse, sırası geldikçe öttürülen sihirli yem borusunun "hazırladık, sevkediyoruz, formaliteler tamamlanıyor" şarkısının notası gibi kimbilir nerde saklanıyor!.. Yeni varyasyonu, eseri hazırlayanlardan tek insan da görmedi! Buna da ne arayan var, ne soran!..

(aBasın A — 11097) — 481

Aile mesuliyeti başlarken...

TASARRUFA BİR KAT DAHA ÖNEM VERİNİZ

TASARRUFLARINIZI EN VERİMLİ ŞEKİLDE DEĞERLENDİREN BANKA

TÜRKİYE İŞ BANKASI

PARANIZIN... İSTİKBALİNİZİN EMNİYETİDİR

(FAAL — 6068) — 190

MEVDUATTA 3 REKOR
Milyar lira
T.C. ZİRAAT BANKASI
YAŞAR BİÇER